

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

Filozofická fakulta

Ústav translatologie

Bakalářská práce

Jana Mayerová

Komentovaný překlad: Robert A. Divine, Eisenhower and the Cold War
Commented Translation: Robert A. Divine, Eisenhower and the Cold War

2012

vedoucí práce: Mgr. Zuzana Šťastná

Poděkování

Chtěla bych velice poděkovat vedoucí práce Mgr. Zuzaně Šťastné za cenné rady a odpovědi na množství mých otázek. Dále patří můj dík celé mé rodině, která mne v průběhu práce podporovala.

Prohlášení:

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně, že jsem řádně citovala všechny použité prameny a literaturu a že práce nebyla využita v rámci jiného vysokoškolského studia či k získání jiného nebo stejného titulu.

V Rakovníku dne 16. 5. 2012

podpis

Anotace:

Tato bakalářská práce se skládá ze tří částí: překladu, komentáře k tomuto překladu a její přílohou je text originálu. Komentář k překladu má tři části: první částí je překladatelská analýza originálu, druhá část se soustředí na překladatelské problémy, třetí část se zabývá překladatelskými posuny.

Klíčová slova: překlad, překladatelská analýza, překladatelské problémy, překladatelské posuny, Eisenhower, Spojené státy, Sovětský svaz, závody ve zbrojení

Anotation:

This bachelor thesis is comprised of three parts: translation, commentary to this translation and attached text of the original. It deals with the translation of *Eisenhower and the Cold War* by Robert A. Divine. The commentary to translation consists of three parts. The first part is the translation analysis of the original, the second one focuses on translation problems and the third one deals with translation shifts.

Key words: translation, translation analysis, translation problems, translation shifts Eisenhower, United States, Soviet Union, arms race

Obsah

1. Úvod.....	7
2. Překlad.....	8
3. Překladatelská analýza originálu.....	27
3. 1. Vnětextové faktory.....	27
3. 1. 1. Vysílatel, autor.....	27
3. 1. 2. Médium, místo, čas.....	27
3. 1. 3. Záměr autora.....	27
3. 1. 4. Adresát.....	27
3. 1. 5. Funkce textu	28
3. 2. Vnitrotextové faktory	28
3. 2.1. Téma a kompozice	28
3. 2. 2. Presupozice	29
3. 2. 3. Lexikum	29
3. 2. 4. Syntax	30
3. 2. 5. Obrazná pojmenování	30
3. 2. 6. Neverbální prvky	31
3. 2. 7. Grafická stránka	31
3. 2. 8. Interpunkce.....	31
4. Překladatelské problémy	33
4. 1. Rovina lexika	33
4. 2. Rovina syntaxe.....	36
4. 3. Rovina stylu	38
4. 4. Obrazná pojmenování: metafory a přirovnání	39
4. 5. Zdůrazňování	40
4. 6. Interpunkce, citace a intertextualita	40
4. 7. Poznámky	41
4. 8. Míry a váhy	42
5. Překladatelské posuny	43
5. 1. Intelektualizace.....	43
5. 2. Změny plynoucí z kulturní neekvivalence	43
5. 3. Konkretizace	44
5. 4. Generalizace	45
5. 5. Explicitace.....	46

5. 6. Výrazová substituce.....	46
6. Překladačská metoda	48
7. Závěr.....	49
8. Zdroje.....	50
8. 1. Zdroj překladu	50
8. 2. Zdroje termínů a faktů	50
8. 3. Příručky a slovníky	51
8. 4. Internetové zdroje	51
9. Příloha – text originálu	53

1. Úvod

Tento bakalářský překlad je částí čtvrté a poslední kapitoly knihy *Eisenhower and the Cold War* od Roberta A. Diveneho. Pro svůj překlad jsem si vybrala právě tuto poslední kapitolu, protože je z celé knihy nejzajímavější. Právě v této kapitole se autor nejvíce soustředí na studenou válku. V předcházejících kapitolách pouze nastiňuje jiné související problémy (Eisenhower a jeho prezidentství, doktrína „hromadné odplaty“ /Massive Retaliation/ a situace v Asii, situace na Blízkém východě).

Myslím, že právě poslední kapitola si zaslouží být přeložena a mohla by si najít své čtenáře, protože díky našemu vztahu k Sovětskému svazu v popisované době se dá s nadsázkou říci, že to, co dělal Sovětský svaz, jsme dělali i my jako Československo.

Jednotlivé kapitoly knihy jsou natolik odděleny, že je možné, aby tato překládaná část vyšla samostatně. Umístila bych ji například na internetový portál Modern History nebo do časopisu, který se zabývá historií.

V první části překládané kapitoly se autor soustředí hlavně na to, co předcházelo ženevské konferenci čtyř mocností na nejvyšší úrovni, poté popisuje průběh této konference a také následné konference ministrů zahraničí. V druhé půlce kapitoly se pak jeho pozornost přesouvá více na atomové závody, konkrétně na jednání o zákazu jaderných zkušek.

2. Překlad

Eisenhower a Rusové

Krize v Asii a na Blízkém východě zabíraly Eisenhowerovi v padesátých letech hodně času, ale nikdy kvůli nim nezapomněl na svůj hlavní cíl v zahraniční politice: zmírnění napětí se Sovětským svazem. Mírové snahy byly pro Ika tím nejdůležitějším a to, že se mu mír nepodařilo zajistit, bylo pro něj největším zklamáním. Nepodařilo se mu to, protože předpokládal, že studená válka pramení z ruského strachu a nepřátelství. Věřil, že jediné, co musí udělat, je přesvědčit Kreml, že se Spojené státy nechystají Sovětský svaz obklíčit ani zničit. Doufal, že získá jejich důvěru a věřil, že je „zkrotí“ a přiměje přijmout západní řešení tak základních otázek, jakými byly budoucnost Německa, rozdělení Evropy a především atomové závody.

Odsoudit Eisenhowera za jeho velice naivní pohled na složitou situaci ve světě v padesátých letech je snadné, ale právě jeho nevinnost mu získala všeobecné uznání, kterého se již žádný další poválečný americký prezident nedočkal. Ať už to byl záměr nebo ne, provedl Ike z Bílého domu množství mírových iniciativ, které byly v přímém rozporu s podezřívavou a agresivní politikou, kterou prosazoval John Foster Dulles na ministerstvu zahraničí. Ve výsledku byla americká zahraniční politika schizofrenní: ministr zahraničí vedl studenou válku a prezident usiloval o příměří. Tvrdý postup, který upřednostňoval Dulles, uklidňoval vášnivé antikomunisty doma a v kongresu, zatímco díky Eisenhowerovým pokusům o sblížení se Sovětským svazem vzklíčily mezi lidmi po celém světě naděje na opravdový mír.

I

Eisenhower se poprvé pokusil uchopit ruskou otázku již brzy po nástupu do funkce, poté, co 5. března roku 1953 zemřel Stalin. Když se ráno před Stalinovou smrtí dozvěděl, že sovětský vůdce měl mozkovou příhodu, sarkasticky se svých poradců zeptal: „No a co myslíte, že s tím my můžeme dělat?“ Dulles varoval před okamžitým prohlášením, prezident však vydal nevýrazné vyjádření soustrasti ruským občanům. O tři dny později během jednání kabinetu Eisenhower vyjádřil překvapení nad tím, že ministerstvo zahraničí dosud nepřipravilo žádné plány nebo strategii pro tento případ. „Nemáme plán,“ zvolal, „nevíme ani, co se po jeho smrti změní.“¹

Prohlášení, která vydal nový sovětský vůdce Georgij Malenkov, naznačovala, že Rusové možná budou ochotni přijmout mírové návrhy Spojených států. Na Stalinově

pohřbu mluvil Malenkov o „mírovém soužití a soutěžení“ se Spojenými státy. Koncem března Malenkov oznámil Nejvyššímu sovětu, že „neexistuje ani jedna sporná nebo nevyřešená otázka, která by nemohla být vyřešena mírovou cestou na základě vzájemné dohody zúčastněných zemí.“ Povzbuzován publikem dodal: „Takový je náš postoj ke všem státům včetně USA.“²

Dulles reagoval na tuto novou sovětskou politiku opatrně. Varoval prezidenta, že se Rusové jenom snaží zakrýt svou slabost, a doporučil zvýšit nátlak. Eisenhower byl však optimističtější. Koncem března řekl Emmetu Hughesovi*, že přemýšlí nad tím, že by přednesl řeč, ve které by reagoval na Malenkovův projev. „Podívej,“ zvolal, „já už mám dost a myslím, že všichni už mají dost toho obviňování sovětského režimu.“ Místo zatracování Rusů, jak vysvětlil Hughesovi, chtěl přednést řeč, ve které by podal řadu konstruktivních mírových návrhů, a pak by vyzval Rusy, aby na ně reagovali. „Minulost mluví sama za sebe,“ řekl Hughesovi. „Já se zajímám o budoucnost. Obě naše vlády mají ve svém čele nové lidi. Máme čistý stůl. Začněme tedy spolu mluvit.“³

Tři týdny se pak Hughes snažil připravit řeč, která by vyjadřovala Eisenhowerovo nadšení pro nový obrat ve studené válce. Hughes připravoval návrh za návrhem, ale Dulles byl nadále skeptický. Prezident však nakonec schválil text, který obsahoval mnoho jeho původních myšlenek. Řeč měla být pronesena před Americkým sdružením ředitelů deníků 16. dubna 1953, ale málem přednesena nebyla, protože se Eisenhower toho rána vzbudil s velkými křečemi v břiše (předzvěst zánětu kyčelníku, který ho dostihne v roce 1956). Prezident ale trval na tom, že řeč přednese. Když mluvil k novinářům, křeče se vrátily, Eisenhower se chvěl po celém těle a slova se mu rozmazávala před očima. Rychle přednesl posledních pár odstavců, vynechal detaily a urychlil přednes, ale projev statečně dokončil.

Jeho slova byla velice výmluvná, což bylo u Eisenhowera spíše výjimkou. Začal tím, kolik peněz stálo osm let studené války: „Každá zbraň, kterou vyrobíme, každá válečná loď, která vypluje, každá raketa, kterou vystřelíme, znamená v konečném důsledku to, že vezmeme peníze těm, kdo hladoví a nedostanou najíst, těm, kterým je zima a nemají na oblečení.“ „Tohle není žádný opravdový život,“ pokračoval prezident. „Pod hrozbou blížící se války visí bezpečnost lidstva na železném kříži.“ Pak apeloval na Sověty, aby udělali několik „jasných a rozhodných kroků“ a dokázali tak svou upřímnost. Chtěl, aby například podepsali mírovou smlouvu s Rakouskem, uzavřeli příměří v Koreji nebo aby dali souhlas ke svobodným volbám, které by vedly k znovusjednocení Německa a

* autor Eisenhowerových projevů

nastolení svobody v západní Evropě. Na konci volal po jaderném odzbrojení, zopakoval návrhy, které Sověti dlouho zamítali, a slíbil, že Spojené státy věnují část toho, co uspoří díky odzbrojení, „do fondu na pomoc světu a na jeho obnovu“, takže Amerika napříště už nebude „svět strašit, ale bude světu pomáhat.“⁴

Eisenhowerova slova se dočkala obrovského uznání po celých Spojených státech, ale Rusové pochopitelně zareagovali na směsici toho, co dva pozdější pozorovatelé nazvali „nová naděje a studenoválečnické taktizování“, chladně. Prezident žádal od Sovětů, aby se vzdali všeho, co získali od druhé světové války, a na oplátku jim nenabízel nic určitějšího než dobrou vůli. Ale přesto byla tato řeč něčím víc než studenoválečnickou propagandou. Eisenhower opravdu věřil, že Rusům nabídl mír, a o upřímnosti jeho návrhu se nedá pochybovat. Řeč z 16. dubna ztělesňovala Eisenhowerovo přesvědčení, že Spojené státy „by jako vůdce svobodného světa ... měly vždy ... vyzářovat ducha neústupnosti bez agresivity, smíru bez appeasementu a sebedůvěry bez arogance.“⁵

Winston Churchill odpověděl na Eisenhowerovu řeč 11. května. Chtěl s Rusy co nejdříve uspořádat konferenci. Churchill na rozdíl od Eisenhowera netrval na přesných činech Sovětů, kterými by dokázali své dobré úmysly. Ve snaze o flexibilnější přístup prohlásil: „Bylo by chybné předpokládat, že se s Ruskem nedá dojednat nic, dokud nebo pokud s ním nebude dojednáno vše.“ Dulles, přesvědčen, že Malenkov odstartoval „falešnou mírovou kampaň“, se snažil zastavit to, co považoval za nešťastnou snahu o uspořádání konference. Soustředil se hlavně na Evropské obranné společenství, což byl plán znovuvyzbrojení Německa, při kterém mělo dojít ke spojení německých obranných sil s obrannými silami ostatních západních zemí. Protože se obával, že ruský mírový obrat je pouhou taktikou, snahou oddálit znovuvyzbrojení Německa, přesvědčil Dulles Ika, aby se setkali jen s Brity a Francouzi na Bermudách a dohodli tam budoucí summit. Churchillovo zhoršující se zdraví a změny ve francouzské vládě si vynutily odložení bermudské konference na prosinec a daly tak americkému ministru zahraničí čas zchladit západní touhu po setkání s novými ruskými představiteli tváří v tvář.⁶

Není vyloučeno, že Eisenhowerova vláda v prvních měsících po Stalinově smrti propásla skutečnou příležitost a že mohlo dojít ke smíru. Zdálo se, že Malenkov velice stojí o uvolnění napětí a otázka znovuvyzbrojení Německa byla kartou, se kterou západní mocnosti mohly hrát při jednáních s Ruskem. Charles Bohlen, který byl v té době americkým velvyslancem v Rusku, litoval, že Eisenhower „nepřijal Churchillovu výzvu pro konání summitu s Rusy.“ „Asi jsem udělal chybu,“ přiznal Bohlen, „že jsem to nevzal do svých rukou a tento summit jsem nedoporučil.“ Možnost smíru brzy pominula. V roce

1954 Malenkov ztratil moc a byl nahrazen Nikitou Chruščovem, mnohem schopnějším vůdcem, který raději pokračoval ve sporu, než aby jakkoli uvolnil napětí. Ale jelikož Američané kvůli probíhající studené válce viděli v Sovětském svazu pouze nepřítele a vzhledem k tomu, že jakékoli jednání s Rusy by mezi pravým křídlem republikánů, kteří si stále až příliš živě pamatovali na Jaltskou konferenci, vyvolalo pocit zrady, je pochopitelné, že byl Eisenhower opatrný. Situace doma a fakt, že Dulles neustále podezříval Rusko, způsobily, že se prezident spokojil se slovy o míru a na jaře 1953 se nezabýval tvořivější diplomacií.⁷

II

Atomové závody byly v polovině padesátých let rozhodně tím nejpálčivějším, co se sovětsko-amerických vztahů týče, a také tím, co Eisenhowera trápilo nejvíce. Pouhé tři dny před tím, než byl Eisenhower v roce 1952 zvolen, odpálily Spojené státy v Pacifiku svou první vodíkovou bombu. Exploze, skoro tisíckrát větší než exploze atomové bomby, která zničila Hirošimu, úplně zdemolovala celý atol, po němž zůstal pouze velký kráter na mořském dně. Přestože Spojené státy ještě neměly bombu, s níž by se dalo jednoduše manipulovat (ta, která vybuchla v roce 1952, byla velká jako dvoupatrový dům a vážila 65 tun), Úřad pro atomovou energii (Atomic Energy Commission, dále jen AEC) dokončoval první americkou akceschopnou vodíkovou bombu. Většina pozorovatelů předpokládala, že Rusové se snaží o totéž.

Ihned po nástupu do úřadu se Eisenhower snažil najít způsob, jak vysvětlit Američanům hrůzné skutečnosti atomového věku. Na doporučení panelu vědců vedeného Robertem Oppenheimerem požádal Ike svého poradce C. D. Jacksona, specialistu na strategii studené války, aby mu připravil řeč, jež by informovala svět o novém nebezpečí, které s sebou vodíková bomba nese. Jackson si svůj úkol nazval „operace upřímnost“ a připravoval návrh za návrhem. Eisenhower je všechny zamítl, neboť se mu zdály velice chmurné a pesimistické. Přesto však obsah těchto návrhů vstřebal a v červenci, když jmenoval hlavou AEC Lewise Strausse, poprosil ho také, aby mu dělal osobního poradce ve věcech jaderného odzbrojení. V den, kdy byl Strauss uveden do úřadu, vzal si ho Eisenhower do Oválné pracovny v Bílém domě a řekl: „Lewisi, aby bylo mezi námi jasno: můj hlavní zájem a tvůj první úkol je najít nějaký nový způsob, jak začít využívat atomovou energii pouze pro mírové účely... Svět prostě už nesmí dál žít ve strachu ze zničujících následků atomové války.“⁸

Prezidentovo znepokojení se prohloubilo v srpnu 1953, když zjistil, že Rusové na Sibiři odpálili první vodíkovou bombu. O prázdninách v Denveru si uvědomil, že Jacksonovy návrhy zdůrazňují téma lidské destrukce, a tak v posluchači vyvolají „další strach spíše než novou naději.“ Potom Eisenhowera napadlo něco, co takovou naději vyvolat mohlo. Když se v září vrátil do Washingtonu, napsal svému poradci pro národní bezpečnost Robertu Cutlerovi, aby sdělil jeho myšlenky Jacksonovi a Straussovi. Cutler to ihned udělal. Požádal oba muže, aby se zabývali následujícím prezidentským návrhem: „Předpokládejme, že Spojené státy i Sověti mají odevzdat OSN x kilogramů štěpného materiálu pro mírové účely...“ Jacksonovi a Straussovi se tento návrh líbil a (přesto, že Dulles byl jako vždy skeptický) prezident je požádal, aby připravili text prohlášení, které by bylo varováním před zkázou, což byl jeden z účelů „operace upřímnost“, a zároveň by obsahovalo jeho nové, konstruktivnější prohlášení, které mělo apelovat na lidský pud sebezáchovy.

Operace Wheaties, nazvaná podle toho, že byla poprvé projednávána při snídani, jejíž součástí byly velice oblíbené cereálie této značky, se vlekla další dva měsíce, během kterých Strauss pracoval na technických detailech návrhu a Jackson vytvořil třicet tři různých konceptů prezidentova proslovu. Eisenhower si nakonec vzal poslední koncept začátkem prosince s sebou na Bermudy, aby ho ukázal Churchillovi. Ten koncept schválil, navrhl však pár konečných úprav. Proslov měl být přednesen v New Yorku před Valným shromážděním OSN. Cestou zpátky z Bermud tajemníci i státníci pracovali na palubě prezidentského letadla. Psali konečnou verzi a rozmnožovali ji na cyklostylu pro tisk. Utajení bylo tak přísné, že velvyslanec Bohlen, který měl za úkol upozornit na nadcházející řeč Kreml, se ani nedozvěděl, co obsahuje.⁹

8. prosince začal prezident projev k delegátům OSN vypočítáváním hrůz jaderné války. V pochmurném duchu popsal „hrůznou matematiku“ těchto strašlivých zbraní, vyzdvihl fakt, že atomové bomby jsou nyní dvacet pětkrát účinnější než v roce 1945 a „výbuch vodíkové bomby má sílu miliónů tun TNT.“ Proti těmto zbraním se nedá nijak bránit. Termojaderný útok by „způsobil příšerné škody“ a vedl by ke „zničení nenahraditelného dědictví lidstva.“ Poté však prezident přešel k pozitivní stránce věci. Národy, které disponují štěpným materiálem, by měly „ihned začít přispívat ze svých zásob nově zřízené Mezinárodní agentuře pro atomovou energii.“ OSN by měla založit tuto novou organizaci, která by využívala radioaktivní materiál v zemědělství, medicíně a „k výrobě dostatečného množství elektrické energie v oblastech, kde je jí nedostatek.“ Spojeným státům „by bylo ctí“ přispívat do takového programu, ale Sovětský svaz samozřejmě také musí přispět. Na

tom prezident trval. Ve výsledku by to podle něj znamenalo, že „přispívající mocnosti by věnovaly trochu své síly pro lidi a ne proti lidem ...“

Byl to výborný návrh, který se setkal s téměř všeobecným ohlasem. Valné shromáždění zahrnuje Eisenhowera potleskem, ke kterému se přidali dokonce i komunističtí delegáti. Tisk záhy nový program označil spojením „atomy pro mír“. Pár cyniků ho zavrhl s tím, že jde o pouhou propagandu, zatímco Rusové s rozhodnutím otáleli. Nakonec v roce 1957 OSN vytvořila Mezinárodní agenturu pro atomovou energii a program „atomy pro mír“ zapříčinil, že se nová technologie rozšířila po světě. Bezpečnostní opatření nebyla bohužel dostačující a šíření štěpných materiálů přispělo k šíření atomových zbraní.¹⁰

Peter Lyon, Eisenhowerův životopisec, program „atomy pro mír“ velmi kritizuje. Vidí v něm čistě jen „ukázkou psychologického boje.“ Jak Eisenhower sám připustil, jeho poradci ho skutečně ujišťovali, že případná účast Sovětů by více uškodila sovětskému jadernému programu, protože „Spojené státy by si mohly dovolit zredukovat své zásoby atomu dvakrát až třikrát více než Rusové, a stále by si vylepšily své postavení.“ Ale Lyon nepochopil Eisenhowerův opravdový důvod, kterým bylo „zasadit se o vznik vzájemné důvěry“. Již od roku 1947, kdy Rusové odmítli Baruchův plán*, uvízla sovětsko-americká jednání o případné kontrole průběhu odzbrojování na mrtvém bodě. Pomocí „atomů pro mír“ se Eisenhower snažil, jak víme z dopisu bratrovi, z tohoto „mrtvého bodu“ pohnout. Navrhl malou oblast spolupráce, která „se měla rozšířit“. Proslov před Valným shromážděním OSN odrážel především jeho touhu nějak zpomalit závody ve zbrojení a najít „způsob, jak zamezit budoucí katastrofě“.¹¹

Prezidentova slova však bohužel nemohla zastavit technologický pokrok. 1. března 1954, necelých šest měsíců po tomto optimistickém proslovu, odpálil AEC na atolu Bikini první americkou akceschopnou vodíkovou bombu. Vzniklá exploze vytvořila nečekaný smrtonosný radioaktivní mrak, kvůli němuž musely USA z přilehlých ostrovů evakuovat skoro tři sta lidí. Dvacet tři japonských námořníků na palubě lodi Šťastný drak, která plula asi 130 km od epicentra, takové štěstí nemělo. Byli o pár hodin později zasypani stříbrným prachem, který sice ze své lodi chytře smyli, ale ještě než se dostali do Japonska, u všech se již začaly projevovat známky radioaktivní otravy a jeden z nich několik měsíců nato zemřel. Tato nešťastná událost upozornila svět na nový a smrtící vedlejší produkt atomového věku – spad.

* první plán na mezinárodní kontrolu jaderného zbrojení (pozn. překl.)

AEC se snažil tuto zkoušku vodíkové bomby zahalit rouškou tajemství, ale díky tomu, jak dopadl Šťastný drak, se roznesly zvěsti, že se exploze vymkla kontrole. Eisenhower nakonec požádal Strausse, aby o zkoušce z 1. března promluvil na prezidentské tiskové konferenci 31. března 1954. Strauss problém spadu bagatelizoval, prohlásil, že většina spadu dopadla na území již předtím zničené otřesy a tlakovou vlnou po explozi bomby. Pak se ale jeden reportér zeptal, jestli existuje nějaký limit, pokud jde o velikost vodíkové bomby. Strauss se ani nezamyslel a odpověděl: „Dá se vyrobít vodíková bomba tak velká, aby smazala z mapy město.“ Když polekaní reportéři vykřikli: „Cože?“, zopakoval, „smazala z mapy, zničila.“ „Jak velké město?“ zeptal se jeden novinář. „Jakékoli město,“ odpověděl Strauss. „Jakékoli město? Třeba New York?“ vykřikl jiný reportér. „Metropolitní oblast ano,“ odpověděl předseda AEC. Eisenhower poté přerušil tiskovou konferenci. Na odchodu řekl Straussovi: „Lewisi, já bych na tu otázku takhle neodpověděl.“

Hlavní titulky *New York Times* druhý den zněl takto: „Vodíková bomba DOKÁŽE vyhladit jakékoli město“. Místo toho, aby veřejnost zklidnil, soustředil Strauss pozornost tisku na myšlenku, že jedna bomba může zničit najednou celá města. Eisenhower, po konzultaci se Sborem náčelníků generálního štábu, řekl 7. dubna na tiskové konferenci, že není „důvod vyrábět větší bombu, než byla vyrobena.“ Obecný rozruch kolem spadu rychle utichl. Lidé buď zjistili, že hrozba je příliš velká na to, aby ji pochopili, nebo se začali zajímat o další problémy té doby, například o krizi v Indočíně nebo o vyvrcholení „kauzy McCarthy“.¹²

Prezident nicméně nemohl uniknout děsivému dilematu, které způsobila jaderná revoluce. Jaderné zkoušky v Sovětském svazu na podzim roku 1954 pokračovaly a bylo jasné, že se Rusové snaží dohnat americký náskok. Churchillova představa světového míru založená na „vyrovnání hrozeb“ se ukázala být více než výstižnou. Ve svém projevu ke skupině diplomatů v říjnu 1954 Eisenhower prohlásil, že už neexistuje „žádná alternativa míru.“ „Světový mír již nelze dobýt ve válce,“ prohlásil. Jediné, čeho by dosáhl, kdyby využil armády, by byl „zničený národ zabořený až po krk v popelu a v troskách“. Tuto myšlenku dále úderněji rozvinul nadcházející den, když při setkání se studenty řekl, že „válka už nám nepřinese vítězství ani porážku. Budeme si moci pouze vybrat mezi různými stupni zničení.“¹³ A tak si prezident na konci druhého roku ve svém úřadu uvědomil, že jeho mírové snahy nejsou pouze žádoucí, ale naprosto nutné. Jediný způsob, jak zaručit bezpečnost a prosperitu země, bylo uvolnění napětí mezi Sovětským svazem a USA.

III

Na jaře roku 1955 už nebylo možné vzdorovat celosvětovému tlaku a bylo nutné uspořádat summit. Největší Dullesův zájem v roce 1953, znovuvyzbrojení Německa, byl nyní vyřešen. Poté, co Francouzi zamítli vznik Evropského obranného společenství, přišli Britové s nápadem rozšířit Bruselský pakt v tzv. Západoevropskou unii, jejíž vytvoření by umožnilo vyzbrojit západní Německo, jeho ozbrojené síly včlenit do NATO a uznat jeho suverenitu. Rusové odpověděli začátkem roku 1955 vytvořením Varšavské smlouvy. Tím bylo dokončeno poválečné rozdělení Evropy, a proto teď evropské veřejné mínění žádalo konečný smír s Ruskem, aby došlo k uvolnění napětí. Anthony Eden, který nahradil začátkem roku 1955 Winstona Churchilla ve funkci britského ministerského předsedy, se vyslovil jasně pro setkání s Rusy. Dulles byl pořád proti, ale Eisenhower se začal přiklánět k Edenově názoru. Už ho unavovalo neustále odpovídat na otázku, proč jsou Spojené státy proti setkání na nejvyšší úrovni, a nakonec řekl tisku, že je připraven „se sebrat a jít odkudkoli třeba do Tramtárie nebo na severní pól, jen aby ohledně mírové otázky něco udělal.“¹⁴

Rusové podnikli dva kroky, aby si pojistili, že konference proběhne. Za prvé v dubnu oznámili, že jsou nyní připraveni dohodnout se na mírové smlouvě, která by řešila postavení Rakouska, což celých devět let předtím odmítali. Smlouva, která dala vzniknout neutrálnímu Rakousku, byla v rychlosti podepsána v květnu. Za druhé tím, že v dubnu, předložil sovětský delegát Londýnskému podvýboru OSN pro odzbrojení komplexní plán kontroly zbrojení. Zpočátku trvali Rusové na úplném zavržení atomových zbraní jako na prvním kroku na cestě k odzbrojení, nyní se však přiblížili dřívějším západním plánům. Navrhli radikální snížení počtu konvenčních sil a byli ochotni přistoupit na určitou formu kontroly zbrojení. Tato sovětská nabídka měla samozřejmě své nedostatky – především soustředění mezinárodních kontrolorů do předem daných míst „ve velkých přístavech, železničních uzlech, na nejdůležitějších dálnicích a na letištích.“^{15*} Ale poprvé od roku 1946, kdy začala jednání o odzbrojení, Rusové chtěli západní pojetí mezinárodní kontroly a dohledu alespoň projednávat.

Prezident Eisenhower se k nadcházející konferenci, která se měla konat v půlce července v Ženevě, stavěl jako vždy opatrně. Příteli napsal, že neočekává žádné valné výsledky, ale doufá, že zjistí, jestli Rusové budou ochotni udělat „taktickou změnu, která

* překlad podle *Dějiny zahraniční politiky. SSSR 1945-1976*, str. 293

by mohla znamenat, aspoň na pár let, opravdové zmírnění napětí.“ Jak se konference přibližovala, začal být optimističtější. Uvědomoval si, že není šance domluvit se na německé otázce, podle Shermana Adamse však doufal, že „se mu podaří z konference udělat pevný odrazový můstek, na jehož konci bude svět bez zbraní.“¹⁶

Při přípravě na ženevskou konferenci se Eisenhower zabýval hlavně kontrolou závodů ve zbrojení. V březnu jmenoval svým zvláštním poradcem ve věcech odzbrojování Harolda Stassena a pověřil ho obtížným úkolem. Měl urovnat názorové neshody mezi různými částmi vládního aparátu a svou houževnatostí dosáhnout v této oblasti shody. Eisenhower byl překvapen, když Sověti v květnu podali návrh na odzbrojení, a tak pověřil svého dalšího poradce Nelsona Rockefellera, který nahradil Jacksona ve vedení strategie studené války, aby v oblasti zbrojení provedl novou americkou iniciativu. Rockefeller shromáždil na námořní základně Quantico ve Virginii tým expertů a přišel s myšlenkou vzájemné vzdušné kontroly. Ike se pro tento nápad ihned nadchl, když ale Dulles pronesl nějaké námitky, souhlasil, že počká, jak dopadne ženevská konference, a teprve poté se rozhodne, jestli tento program předloží Rusům. A tak prezident řekl Rockefellerovi a Stassenovi, aby na začátku konference zůstali v Paříži a byli připraveni se k němu připojit v Ženevě s novým návrhem.

Prezidentův přirozený optimismus se ještě zvýšil, když odjel na konferenci. Nedal na Dullese, který mu radil příliš nezvyšovat naděje Američanů, a řekl celostátní televizi a rozhlasu, že jede do Ženevy, aby „změnil ráz mezivládních vztahů, který byl určující pro jednání po celých uplynulých deset let.“ V úvodní řeči na konferenci zdůraznil to samé. Připustil, že shromáždění představitelů nemohou očekávat, že vyřeší všechny problémy světa, přesto však vyjádřil své odhodlání „najít kompromis, který nám umožní žít bezpečněji a šťastněji...“ Především chtěl „vytvořit nový způsob jednání, který později umožní některá řešení...“¹⁷

Prvních pár dní v Ženevě bylo zklamáním. I přesto, že konference měla pouze objevit a nastínit problémy, které měly být detailně rozebrány na následující konferenci ministrů zahraničí, představitelé vlád se skoro na ničem nedohodli. Sovětští vůdci, maršál Bulganin, který měl titul předsedy vlády, a Nikita Chruščov, který měl opravdovou moc, byli neústupní na zasedáních oficiálních a jen o trochu přístupnější při setkáních neformálních. „Pili málo a smáli se hodně,“ komentoval to Eisenhower, ale brzy si uvědomil, že „jejich snaha vlichotit se“ je „zjevně naplánovaná a nazkoušená.“

Po několika dnech bezvýsledné diskuze o německé otázce se prezident rozhodl zariskovat. Povolal Stassena a Rockefellera k sobě do Ženevy, a probíral s nimi několik

hodin podrobnosti plánu vzdušné kontroly. Když ho pak předložili Anthonymu Edenovi, který s ním ihned souhlasil, rozhodl se prezident v plánu, který vešel ve známost jako „open skies“ (česky „otevřené nebe“) pokračovat, přestože si stále nebyl jist, jestli má být součástí jeho projevu o odzbrojení, nebo jestli si ho má nechat na pozdější část konference.¹⁸

Následujícího dne Eisenhower jednal spontánně: sňal si brýle a začal vykládat svůj plán „otevřeného nebe“ přímo sovětským vůdcům. Spojené státy, řekl, jsou připraveny sdílet se Sověty informace o plánech všech ozbrojených sil a umožnit pravidelnou a častou vzdušnou kontrolu svého území, pokud budou moci takto kontrolovat území Sovětského svazu. Mluvil po většinu času z paměti a svůj výklad zakončil upřímnou prosbou: „Nevím, jak bych vás přesvědčil, že jsme v této otázce naprosto čestní a nechceme vám nijak uškodit. Přeji si jen, aby mi Bůh dal nějaké prostředky, kterými bych vás o naší upřímnosti a loajálnosti přesvědčil.“ Jako na zavolanou přišla k večeru bouřka a způsobila výpadek proudu. Světla v konferenční místnosti náhle zhasla a uvrhla ji na několik vteřin do úplné temnoty.¹⁹

Britští a francouzští představitelé rychle vyjádřili souhlas s plánem „otevřeného nebe“. Rusové, očividně překvapeni, se zdrželi jakékoli bezprostřední reakce. Bulganin pouze slíbil, že si návrh pozorně prostuduje, ale když mu Eisenhower řekl, že „Spojené státy se nikdy nezúčastní žádné agresivní války,“ sovětský předseda vlády ihned odpověděl: „Tomu věříme.“ Chruščov však přišel za Eisenhowerem večer během koktejlu a řekl zlověstně: „Nesouhlasím s předsedou.“ Podle velvyslance Bohlena, který Chruščovovi tlumočil, sovětský vůdce pokračoval a zeptal se Eisenhowera, „koho se snaží napálit“. „Podle nás,“ pokračoval Chruščov, „je to velmi průhledné vyzvědačství... Jen stěží jste mohl očekávat, že to budeme brát vážně.“ Rusové nikdy plán „otevřeného nebe“ oficiálně nezamítli, ale svou nečinností, jak poznamenal Bohlen, ho nechali „zajít na úbytě“.²⁰

Většina pozorovatelů s Chruščovovým hodnocením plánu „otevřeného nebe“ souhlasila. Peter Lyon nazval návrh „ohromujícím vítězstvím studenoválečnických bojovníků“ a jejich metodu psychologickým bojem. Podle něj Eisenhower při diskuzích s Rockefellerem a Stassenem zjistil, že jelikož Rusové již znají umístění většiny amerických vojenských základen, „vzájemná dohoda ohledně přeletů by byla nepochybně výhodnější pro nás než pro Rusy, protože my víme o umístění jejich základen velmi málo.“ Historik Herbert Parmet s Lyonem souhlasí. Plán nazval „velkolepým gestem“ a připomíná, co prezident prohlásil v roce 1965: „Věděli jsme, že Rusové ten návrh nepřijmou. Byli jsme si tím jisti.“ I když je pravdou, že plán „otevřeného nebe“ jasně zvýhodňoval Spojené státy, není

pravděpodobné, že by si byl Eisenhower jist tím, že ho Rusové odmítnou. Zmiňovanou větu z roku 1965 řekl nejspíše proto, aby se odmítnutí Sovětů nezdálo tak pokořující. Bernard Bechhofer má pravdu, když tvrdí, že Eisenhower se oběma plány („atomy pro mír“ a „otevřené nebe“) odklání od dřívějšího západního plánu, který počítal s úplným odzbrojením. Snažil se zavést dílčí opatření, díky nimž by se mohl pohnout z mrtvého bodu a alespoň částečně si udržet kontrolu nad závody ve zbrojení. Eisenhower představoval „otevřené nebe“ jako „systém ... pro posilování vzájemné důvěry, která otevře cestu k pokroku všem národům.“ V dopise generálu Alfredu Gruentherovi z 25. července popisuje prezident svůj plán předložený v Ženevě jako způsob, jak dosáhnout nesmírného pokroku v budování „vzájemné důvěry.“ V tomto světle vypadá „otevřené nebe“, spíše než jako cynický trik studené války, jako chybný, ale upřímný pokus o uvolnění mezinárodního napětí.²¹

Na ženevské konferenci nedošlo k dohodě, v níž někteří doufali. Představitelé vlád nevyřešili ani německou otázku ani odzbrojení a následné setkání ministrů zahraničí také s ničím nepohnulo. Jediným pozitivním výsledkem byla shoda na kulturní výměně a vznik slovního spojení „duch Ženevy“, pozůstatek Eisenhowerových optimistických předpokladů. Nejdůležitější však bylo, že si obě strany uvědomily nesmyslnost atomové války. Podle Emmeta Hughese znamenala Ženeva toto: „Mocnosti souhlasily, že je nutné se atomové válce vyhnout.“ Hlavní představitelé obou stran s tímto hodnocením souhlasili. Harold Macmillan, britský ministr zahraničí, řekl, že na konferenci všechny velmoci „uznaly, že moderní válka, tj. atomová válka, je zcela nemožná a vedla by jedině ke vzájemnému zničení.“ Čtyři měsíce po skončení konference Chruščov vyslovil stejnou myšlenku. Ženeva podle něj „vedla k tomu, že velmoci uznaly nesmyslnost války, která by vzhledem ke stádiu vývoje atomových a vodíkových zbraní mohla lidstvu přinést pouze neštěstí.“²²

Toto všeobecné uznání atomového nebezpečí bylo samo o sobě velmi významným pokrokem. Stejně důležitý byl fakt, že se Eisenhower v Ženevě prezentoval jako největší ochránce světového míru. Popis vlivu Eisenhowerovy osobnosti – jeho přátelského postoje a spontánnosti, jeho vřelosti a přirozenosti – končí Robert Donovan slovy: „Eisenhower byl slušný a důstojný, což bylo v přímém rozporu s obrázkem Spojených států jako nedospělého národa pevně odhodlaného válčit.“ Novinář Richard Rovere také Ženevu považoval za velký Eisenhowerův úspěch: „Ten člověk dokáže úplně úžasně přesvědčit lidi, že neumí být nečestný.“ Dokonce i skeptičtí Francouzi byli okouzleni. „Z Eisenhowera, který byl dlouho špatně chápán,“ napsal pařížský deník *Le Monde*, „se

vyklubal takový vůdce, jakého dnešní lidé potřebují.“²³ Eisenhowerova bezelstná upřímnost a čestná touha po míru obletěly svět, a tak se z prezidenta stala nejcennější národní zbraň v pokračujícím boji se Sovětským svazem.

IV

Naděje, které vyvolala ženevská konference, příliš dlouho nevydržely. Brutální sovětská invaze do Maďarska a napětí vyvolané Suezskou krizí, uvrhly svět v roce 1956 znovu do hlubin studené války. Byl tu opět pocit nebezpečí, který měl za následek konec jedné nové snahy o prolomení bezvýhodné situace v otázce odzbrojení – zákazu testování jaderných zbraní. Adlai Stevenson, který v prezidentských volbách v roce 1956 kandidoval za demokraty, podal návrh na zákaz zkoušek poprvé na jaře a poté znova během podzimní kampaně. Počítal s tím, že jaderné zkoušky bude možné jednoduše detekovat, aniž by byla nutná kontrola přímo na místě. Tvrdil, že tento zákaz zamezí hazardování se zdravím, k němuž dochází kvůli spadu, a bude prvním krokem k omezení závodů ve zbrojení. I přesto, že vláda v září vážně uvažovala, že takový návrh podá, Eisenhower se proti Stevensonovu zakazu ostře postavil. Řekl, že tak citlivá věc by se neměla stát nástrojem stranické politiky. Když Sověti podpořením jeho zákazu přivedli Stevensona do rozpaků, Eisenhowerova vláda znovu prohlásila, že je proti zakazu, dokud nebude součástí komplexnějšího plánu o odzbrojení, v němž bude zahrnuto i ukončení výroby jaderných zbraní. Američané zjevně souhlasili s prezidentem, protože ho v listopadových volbách s velkou převahou znovu zvolili.

Přestože byl poražen, dotkl se Stevenson svým návrhem zákazu jaderných zkoušek citlivého místa. Celosvětově rostl zájem o nebezpečí jaderného spadu a na jaře roku 1957 se tento zájem stal silným impulsem pro zastavení vzdušných zkoušek. Albert Schweitzer vystoupil s výmluvnou výzvou k zastavení zkoušek zbraní a Linus Pauling, držitel Nobelovy ceny za chemii, shromáždil přes devět tisíc podpisů vědců pod petici za zákaz zkoušek. Slyšení před jedním z podvýborů Spojené komise pro atomovou energii (Joint Committee on Atomic Energy) upozornila na to, že nejspíše i malé množství radiace, které unikne při vzdušných zkouškách, může zvýšit výskyt rakoviny a vést k dosud neznámým genetickým poruchám. AEC, podporován množstvím nezávislých vědců, pochyboval o těchto tvrzeních, ale skutečnost, že si nikdo nemohl být jist přesným vlivem jaderného spadu na lidské zdraví, byla znepokojující.²⁴

Prezident se na vzrůstajícím zájmu o ničující dopady spadu sám podílel. V dopise adresovaném newyorskému poslanci Sterlingu Coleovi z května 1957 Ike vysvětluje, že

„celou otázkou zkoušek jaderných zbraní se zabývám od nástupu do úřadu.“ Eisenhower požádal Strausse, aby omezil zkoušky „na absolutní minimum“, a nebyl rozhodně „neústupný“, ale naopak „stále se snažil najít východisko ze situace, která se po léta zdála být slepou uličkou.“ Když najednou Rusové navrhli dvou až tříleté moratorium na jaderné zkoušky a jakousi formu mezinárodní kontroly, souhlasil prezident s tím, aby Stassen v roce 1957 vedl na schůzi Londýnského podvýboru OSN pro odzbrojení s Rusy jednání o dílčím zákazu zkoušek. „Byl bych velmi potěšen, kdybychom se nějakým způsobem dohodli na dočasném pozastavení zkoušek,“ řekl 19. června na tiskové konferenci.²⁵

Možné vydělení zákazu zkoušek z komplexního plánu odzbrojení dělalo starosti jak ministru zahraničí Dullesovi, tak předsedovi AEC Straussovi. Dulles se snažil brzdit Stassenovy aktivity v Londýně a Strauss se zatím soustředil na prezidenta. 24. června 1957 přivedl Strauss delegaci vědců v čele s Ernestem O. Lawrenceem a Edwardem Tellerem a snažil se přesvědčit prezidenta, aby nezastavoval zkoušky AEC. Lawrence vysvětlil, že američtí vědci jsou na pokraji objevu, který jim za šest nebo sedm let umožní vyrobit „čistou“ vodíkovou bombu – bombu, která nebude mít za následek žádný smrtelný spad. Zákaz zkoušek, který by zastavil tento slibný vývoj, by prý byl „zločinem proti lidskosti“. Eisenhower se velmi zajímal o „čistou“ bombu, ale zároveň připomněl sílicí tlak světového veřejného mínění a varoval, že nemůže Spojené státy vystavit „ukřížování na kříži z atomů.“ Představa „čisté“ bomby prezidenta zjevně fascinovala. Na následující tiskové konferenci se vzdal svého dřívějšího názoru, přestal podporovat dílčí dohodu o zákazu zkoušek, a znovu se vrátil k tradičnímu americkému pohledu: zákaz zkoušek jako součást komplexního plánu odzbrojení, které by zastavily výrobu všech jaderných zbraní. Poté všechny šokoval, když prohlásil, že ho vědci ujistili, že pokud budou zkoušky pokračovat dalších čtyři až pět let, vyrobí „absolutně čistou bombu“. Mnoho odborníků bylo na pochybách, zdali je skutečně možné vyrobit bombu úplně bez spadu, ale aspoň pro tu chvíli se vyhlídky na dílčí zákaz zkoušek staly obětí čisté bomby.²⁶

Jednání o zastavení zkoušek v Londýně pokračovala během léta 1957. Nejdříve Stassen a poté i Dulles předložili americký návrh dvouletého pozastavení zkoušek, který předpokládal, že Sověti v budoucnu pozastaví výrobu jaderných zbraní. Tato snaha skončila tím, že Rusové koncem srpna odmítli americkou nabídku a ukončili jednání. Po dramatickém vypuštění Sputniku, první umělé družice země, v říjnu 1957 naděje na možnou shodu na zákazu zkoušek ještě více pohasly. Rusové ukázali svou technologickou sílu a Spojené státy chtěly Rusy v raketách a balistických střelách dohnat a předejnat. Ve snaze uklidnit otřesenou americkou veřejnost vytvořil Eisenhower novou Prezidentskou

poradní komisi pro vědu, v jejímž čele stanul bývalý ředitel Massachusettského technologického institutu James Killian, který na funkci ředitele rezignoval a stal se Eisenhowerovým vědeckým poradcem na plný úvazek. Killian v rychlosti shromáždil množství uznávaných vědců, z nichž většina nikdy předtím vládními poradci nebyla. Nyní měl prezident o dost širší okruh technologických poradců, kteří mu mohli poskytnout alternativu ke zkostnatělým názorům Strausse, Lawrence a Tellera.

Zákazu zkoušek se dostávalo největší pozornosti v roce 1958. Sovětský svaz začal v únoru sérii velkých zkoušek vodíkové bomby, zatímco Spojené státy plánovaly na konec jara a na léto rozsáhlé zkoušky pod krycím názvem Hardtack na pobřeží Pacifiku. V půlce března vláda zjistila, že Rusové po skočení právě probíhající série možná budou ochotni přistoupit na moratorium dalších zkoušek. Dulles se obával, že by takový postup byl pro Spojené státy ponižující a vedl by k tomu, že by celý svět naléhal, aby Spojené státy následovaly příklad Ruska a zrušily Hardtack. Stassen rezignoval na post poradce ve věcech odzbrojování v únoru, poté co vláda zamítla jeho návrh na dvouleté pozastavení zkoušek. Tím pádem zmizel ze scény hlavní Dullesův rival a Dulles se začal přiklánět k zákazu zkoušek. Byl si vědom růstu veřejného pohoršení nad spadem a věděl také, že toho mohou Sověti po skončení současných zkoušek dobře využít, proto byl nyní připraven převzít iniciativu.

Eisenhower svolal na 24. března 1958 do Bílého domu schůzi svých hlavních poradců pro národní bezpečnost. Jednání začal Dulles. Řekl, že Chruščov se pravděpodobně pokusí získat si podporu vyhlášením jednostranného pozastavení zkoušek několik dní po skončení právě probíhající ruské série. Takový krok, varoval Dulles, by Spojené státy „v mínění celého světa dostal do velmi složitého postavení.“ Od ženevské konference si Sověti v otázce míru počínali obratněji než Spojené státy. Kdyby jaderné zkoušky zakázala pouze ruská strana, „velmi bychom klesli v očích našich spojenců a neutrálních států.“ Proto Dulles navrhl prezidentovi, aby okamžitě oznámil, že Američané po skončení série Hardtack pozastaví zkoušky. Zástupci armády a AEC se postavili ostře proti. Upozornili na to, že jsou potřeba další zkoušky, aby se zdokonalilo množství důležitých zbraní, mezi nimi například výbušné hlavice pro Polaris a další pokročilé raketové systémy. Prezident se postavil na stranu svého ministra zahraničí. Prohlásil, že Spojené státy jsou nyní v nezáviděníhodné pozici, jelikož nesouhlasily, když Sověti dříve nabízeli zákaz zkoušek. Přiznal, že zákaz zkoušek se národa možná vojensky dotkne, ale „my potřebujeme nějakou jiskřičku naděje pro naše lidi a pro zbytek světa.“ Pro Ika bylo jednoduše „neúnosné,“ že Spojené státy „nedokáží zapůsobit kladně na světové mínění.“ Tváří v tvář tvrdošíjnému

odporu armády nicméně Dulles svůj návrh nakonec stáhl. Prezident neochotně souhlasil, že nebude podávat žádné prohlášení o budoucích amerických zkouškách. Když však schůze skončila, požádal své poradce, aby „se zamysleli nad tím, jak se dá dostat z té hrozné slepé uličky, ve které se, pokud jde o odzbrojení, nacházíme.“²⁷

Přesně, jak Dulles předpověděl, oznámili Sověti 31. března jednostranné pozastavení jaderných zkoušek. Dodali, že budou muset svůj postup přehodnotit, pokud budou Spojené státy nadále ve zkouškách pokračovat. Zatímco Rusové sklízeli plody vítězství své propagandy, americká vláda pokračovala v sérii Hardtack. Prezident obdržel od svých vědeckých poradců důležitou zprávu, která odhalila nové možnosti, jak dosáhnout dohody o zákazu zkoušek. Grémium vědců vedené Hansem Bethem z Cornellské univerzity 28. března totiž oznámilo, že síť kontrolních stanovišť by byla schopná zaznamenat i tak malé jaderné výbuchy, které mají sílu dvou kilotun TNT. Celý vědecký poradní výbor se sešel na počátku dubna a na základě Betheho zprávy prezidentovi doporučil, aby „po skončení Hardtacku zastavil zkoušky“. Jelikož nyní bylo možné vytvořit efektivní systém kontroly, byl podle komise zákaz zkoušek v národním zájmu. Prezident s tím souhlasil a koncem dubna řekl Dullesovi, aby vyzval Chruščova k vyslání týmu sovětských vědců, kteří by se dohodli na nějakém systému kontroly. Vláda, aniž by cokoliv slibovala, tím sdělovala Rusům, že přistoupí k dohodě o zákazu zkoušek hned, jak bude dohodnut způsob kontroly.²⁸

Chruščov rychle přijal americký návrh a delegace sovětských vědců se s těmi americkými setkala na šest týdnů v Ženevě v létě roku 1958. Do půlky srpna se dohodli na celosvětové síti 180 kontrolních stanovišť, která, jak věřili, budou schopna zaznamenat všechny jaderné výbuchy o síle větší než 5 kilotun, ať už podzemní nebo vzdušné. Eisenhower byl s tímto programem seznámen a začal se svými poradci probírat další krok – jednání o zákazu zkoušek. Pentagon se znovu postavil proti, ale tentokrát na jeho straně stáli Dulles i Killian. Prezident se rozhodl skončit s testy. Když John McCone, který Lewis Strausse vystřídal ve funkci předsedy AEC, vyslovil za členy AEC jednoznačný nesouhlas, Eisenhower odpověděl, že „se komise nezaobírá otázkou politického postavení USA ve světě.“ „...vzhledem k našemu postavení ve světě,“ pokračoval prezident, „potřebujeme tento krok maximálně politicky zúročit.“²⁹ K tomuto rozhodnutí Eisenhowera jistě vedl jeho vlastní úsudek vojáka a vědomí, že celý svět je pobouřen škodlivým vlivem spadu.

22. srpna 1958 pak oznámil, že pozval Sověty na 31. října na konferenci všech národů vlastních jaderné zbraně, jejímž cílem mělo být vytvoření mezinárodního systému

kontroly a projednaní dohody o zákazu zkoušek. Jako znamení dobré vůle nabídl Eisenhower, že pozastaví americké zkoušky na jeden rok, pokud Rusové v té době také nebudou testovat. Pokud by jednání byla úspěšná, byly Spojené státy připraveny prodloužit moratorium o další rok. Prezident především vyjádřil naději, že tato jednání jsou prvním krůčkem k „zásadnějším dohodám“ ohledně jaderného odzbrojení.

Chruščov o pár dní později prohlásil, že se těchto jednání zúčastní, a obě země se domluvily, že se sejdou v Ženevě. Sověti odmítli sdělit, jestli po 31. říjnu také ukončí zkoušky, a v dalších dvou měsících proběhly na americké i sovětské straně poslední jaderné orgie – AEC provedl 19 testů, Rusové 14. Když 31. října začala v Ženevě konference, Chruščov ještě pořád nedal souhlas k moratoriu. Spojeným státům se 1. a 3. listopadu podařilo zachytit ruské zkoušky, ale byly to nejspíše z celé podzimní série jen ty poslední. Během dalších tří let již neprobíhaly žádné další zkoušky. Ti, kdo se obávali špatného vlivu spadu na lidské zdraví, si oddechli. Eisenhower si připsal velké diplomatické vítězství tím, že se zasloužil o ukončení vzdušných zkoušek. Získal tak celosvětové uznání. Na druhou stranu vlastně udělal to, s čím vždy nesouhlasil: zastavil zkoušky, i když neexistovala síť kontrolních stanovišť. Zastavil je i přesto, že Sověti neustoupili a nezastavili výrobu jaderných zbraní. Podle jeho vojenských poradců si nebezpečně zahrával s bezpečností Ameriky, Eisenhower však byl přesvědčen, že tento risk je přijatelný na cestě k míru. Jelikož více než nebezpečný spad ho zajímaly samotné atomové závody, doufal, že smlouva o zákazu zkoušek bude prvním krůčkem k dohodě o úplném odzbrojení.³⁰

Poznámky autora:

1. Robert J. Donovan, *Eisenhower: The Inside Story* (New York, 1956), str. 41; Emmet John Hughes, *The Ordeal of Power* (New York, 1963), str. 101.
2. Townsend Hoopes, *The Devil and John Foster Dulles* (Boston, 1973), str. 170; Donovan, *Eisenhower*, str. 72.
3. Hughes, *Ordeal*, str. 103–104
4. Dwight D. Eisenhower, *Mandate far Change, 1953–1956* (Garden City, N.Y., 1963), str. 145–147; Hughes, *Ordeal*, str. 113.
5. Herbert S. Parmet, *Eisenhower and the American Crusades* (New York, 1972), str. 279–280; James A. Nathan and James K. Oliver, *United States Foreign Policy and World Order* (Boston, 1976), str. 226; Eisenhower, *Mandate*, str. 148.
6. Coral Bell, *Negotiation from Strength* (New York, 1953), str. 106;

Hoopes, *Dulles*, str. 173–175.

7. Charles E. Bohlen, *Witness to History, 1929–1969* (New York, 1973), str. 371;
 Parmet, *Eisenhower*, str. 281–282.

8. Donovan, *Eisenhower*, str. 184–185;
 Lewis L. Strauss, *Men and Decisions* (Garden City, N.Y., 1962), str. 336.

9. Eisenhower, *Mandate*, str. 252; Donovan, *Eisenhower*, str. 185–90;
 Sherman Adams, *Firsthand Report* (New York, 1961), str. 112.

10. Donovan, *Eisenhower*, str. 190–197;
 Eisenhower, *Mandate*, str. 253–54;
 Ralph Lapp, *The Weapons Culture* (Baltimore, 1969), str. 119–120.

11. Peter Lyon, *Eisenhower: Portrait of the Hero* (Boston, 1974), str. 584;
 Eisenhower, *Mandate*, str. 252, 254;
 Thomas F. Soapes, “A Cold Warrior Seeks Peace: Eisenhower’s Strategy for Nuclear Disarmament,” *Diplomatic History*, 4 (Winter 1980), str. 62.

12. Robert A. Divine, *Blowing on the Wind* (New York, 1978). str. 313, 23–26.

13. Hoopes, *Dulles*, str. 284–285;
 Bernhard G. Bechhoefer, *Postwar Negotiations for Arms Control* (Washington, 1961), str. 252;
 Lyon, *Eisenhower*, str. 627.

14. Elmo Richardson, *The Presidency of Dwight D. Eisenhower* (Lawrence, Kansas, 1979), str. 79.

15. Bechhoefer, *Postwar Negotiations*, str. 293.

16. Eisenhower. *Mandate*, str. 506; Adams, *Firsthand Report*, str. 177.

17. Donovan, *Eisenhower*, str. 345–346;
 Hoopes, *Dulles*, str. 295;
 Eisenhower, *Mandate*, str. 515.

18. *Ibid.*, str. 518, 519–520.

19. *Ibid.* str. 520;
 Vernon A. Walters, *Silent Missions* (Garden City, N. Y., 1978), str. 288–289

20. Hoopes, *Dulles*, str. 297;
 Eisenhower, *Mandate*, str. 521;
 Bohlen, *Witness*, str. 384.

21. Lyon, *Eisenhower*, str. 663–664;
 Parmet, *Eisenhower*, str. 406;
 Bechhoefer, *Postwar Negotiations*, str. 256–257, 301–302;
 Soape, “Cold Warrior Seeks Peace”, str. 65–66.

22. Hughes, *Ordeal*, str. 168;
 Harold Macmillan, *Tides of Fortune, 1945–1955* (New York, 1969), str. 624;
 Hoopes, *Dulles*, str. 301.

23. Donovan, *Eisenhower*, str. 350;
Hoopes, *Dulles*, str. 297.
24. Divine, *Blowing on the Wind*, str. 84–108, 113–138.
25. Eisenhower to Cole, May 27, 1957, Dwight D. Eisenhower Papers, Diary Series, Eisenhower Library, Abilene, Kansas;
Divine, *Blowing on the Wind*, str. 143–146
26. Memorandum of conference with the President by Andrew J. Goodpaster, 24. červen 1957, Eisenhower Papers, Diary Series;
Publib Papers of the Presidents: Eisenhower, 1957, str. 488–489.
27. Memorandum of conference with the President by Andrew J. Goodpaster, 24. března 1958, Eisenhower Papers, Diary Series.
28. Divine, *Blowing on the Wind*, str. 206–211
29. Memorandum of conference with the President by Andrew J. Goodpaster, 18. srpen 1958, Eisenhower Papers, Diary Series.
30. Divine, *Blowing on the Wind*, str. 225–240

3. Překladatelská analýza originálu

3. 1. Vnětextové faktory

3. 1. 1. Vysílatel, autor

V tomto případě je autor textu shodný s vysílatelem textu. Obojím je Robert A. Divine, americký spisovatel, který se věnuje americké zahraniční politice 20. století. Napsal monografie o Franklinu D. Rooseveltovi, Dwightovi D. Eisenhowerovi a Lyndon B. Johnsonovi. Napsal také knihy a články o spadu, americké reakci na vypuštění Sputniku (*The Sputnik Challenge*, Oxford University Press, USA, 1993) Jeho nejnovější knihou je *Perpetual War for Perpetual Peace*, která vyšla v roce 2000 a v níž se věnuje zapojení USA do válek v průběhu 20. století. Přednáší také historii na Texaské universitě v Austinu.

3. 1. 2. Médium, místo, čas

Knihla byla poprvé vydána ve Spojených státech pro tamní čtenáře v roce 1981. Při překladu tedy budu muset zohlednit tento časový posun, protože v době, kdy kniha vyšla, se dalo předpokládat, že dobu, o které autor píše, většina čtenářů bezprostředně zažila. Na druhou stranu je kniha beze změny k dostání v Americe i nyní a tamní čtenáři se s časovým rozdílem musí sami vypořádat a dá se předpokládat, že po ní sáhne více lidí, kteří popisovanou dobu již nepamatují. V českém prostředí je situace komplikovanější, protože český čtenář nestojí ani na jedné straně pomyslné „barikády“. Není ani Američanem ani Rusem. Je však jasné, že zvláště starší čtenáři budou mít lepší znalosti o tehdejších dění v Sovětském svazu než o dění ve Spojených státech. Toto vše jsem musela brát v potaz během překládání.

3. 1. 3. Záměr autora

Záměrem autora bylo seznámit americkou veřejnost s tím, co se dělo na zahraničně politické scéně v padesátých a šedesátých letech dvacátého století. S tímto záměrem bezprostředně souvisí i funkce textu (viz 3. 1. 5.). Jeho záměr se mu zcela určitě povedlo naplnit.

3. 1. 4. Adresát

Adresátem originálu i překladu by mohla být široká veřejnost. Autor ovšem používá některé odborné termíny a předpokládá čtenáře, který má základní povědomí o historii

padesátých a šedesátých let minulého století. I já při svém překladu a při volbě překladatelských postupů a překladatelské metody počítám se čtenářem, který má nějaké znalosti nedávné historie a zajímá se o danou problematiku do té míry, že bude případně ochoten si některá neznámá fakta i dohledat. Přesto uvádím pár vnitřních vysvětlivek (a jednu poznámku pod čarou) k některým čistě americkým organizacím, programům apod., které nemají v češtině ještě ustálený nebo více rozšířený překlad.

3. 1. 5. Funkce textu

Dominantní funkcí textu je funkce informativní. Autor se čtenáři snaží sdělit co nejvíce informací o daném tématu. Tato funkce je typická pro populárně naučný styl, který Mistrík¹ řadí pod styl odborný (nazývá ho „nižším odborným stylem“). Tento styl slouží k popularizaci vědeckých poznatků. Jelikož je v textu mnoho citací, z toho velká část přímo z Eisenhowerových projevů, pronikají do textu prvky stylu řečnického.

Další funkcí textu, která není tak výrazná, je funkce persuzivní. Autor se snaží čtenáře přesvědčit o Eisenhowerových zásluhách a z ministra zahraničí Dullese dělá zápornou postavu. Tato funkce se objevuje samozřejmě i v již zmiňovaných Eisenhowerových projevech.

3. 2. Vnitrotextové faktory

3. 2. 1. Téma a kompozice

Čtvrtá kapitola, jejíž první polovinu překládám, je rozdělena na více částí. Dále je text dělen do odstavců. Můj překlad se skládá z překladu úvodní části a následujících čtyř částí. Části jsou řazeny víceméně chronologicky, proto první část začíná smrtí Stalina, ke které došlo na jaře hned po nástupu Eisenhowerova do funkce. Druhá část se podrobně zabývá atomovými závody (*nuclear arms race*). Třetí část se soustřeďuje na ženevskou konferenci na nejvyšší úrovni v roce 1955. V poslední části, která je ještě součástí mého překladu, tzn. části IV, se autor dostává do let 1955–1957. Největší plochu zde věnuje jednání o zákazu jaderných zkoušek (*test ban*).

¹ Mistrík: 1985, str.423

Hlavním tématem překládané části je studená válka. Je tomu tak z toho důvodu, že vztah Eisenhowera k Rusům se nejlépe demonstruje právě na jeho chování během počátku studené války.

3. 2. 2. Presupozice

Presupozice jsou informace, o kterých autor předpokládá, že je jeho čtenář zná.¹ Jak jsem již uvedla (viz 3. 1. 4.), při svém překladu jsem počítala s adresátem, který je do jisté míry s historickými fakty obeznámen, neumí však anglicky a nezná tolik tamní realie. Lépe se vyzná v těch sovětských. Podle toho jsem také koncipovala poznámky. Někdy jsou vložila vnitřní vysvětlivku, jen ve dvou případech jsem využila poznámku pod čáru (str. 10 a 14). Jde například o název operace Wheaties (str. 112/13)², kde se nedá předpokládat, že průměrný český čtenář ví, že jde o značku cereálií, které se jí při snídani, proto jsem vložila vnitřní vysvětlivku.

Naopak v případě chemické sloučeniny TNT a jejímu vztahu k síle bomby jsem jisté povědomí předpokládala, a proto jsem nevysvětlovala ani pod čarou ani do textu. Navíc v tomto případě si čtenář snadněji dohledá i v češtině, o co jde.

3. 2. 3. Lexikum

Vzhledem k tomu, že text vyšel ve Spojených státech a jeho autorem je Američan, nepřekvapí, že je napsán americkou angličtinou. To se projevuje hlavně ve spellingu. Např. *program* namísto anglického „programme“, *labored* místo „laboured“ nebo *defense* místo „defence“, *center* místo „centre“, ale také použitím čistě amerických slov, jako např. *fall*, které označuje „podzim“.

Autor používá slova z různých rejstříků, což je pro populárně-naučný styl typické. Převažují však prvky formálního stylu, což se projevuje v lexiku i v syntaxi (viz 3. 2. 4.). V lexiku jde o časté použití slov francouzsko-latinského původu (tzv. *long words*; např. *constructive*, *annihilation*, *dissemination*, *proliferation*), která jsou pro formální styl typická. Lexikum v citacích se samozřejmě liší od lexika, které užívá autor knihy. Je zde mnoho citací z Eisenhowerových projevů, kde jsou přítomny prvky řečnického stylu. Např. „*Under the cloud of threatening war, it is humanity hanging from a cross of iron.*“ V této větě užívá Eisenhower hned dvou výstižných přirovnání (viz také 3. 2. 5.).

¹ Nord: 2005, str. 106

² Vždy uvádím jako první číslo strany originálu, za lomítkem číslo strany mého překladu

3. 2. 4. Syntax

Jak jsem se již zmínila, v textu převažují prvky formálního stylu. Ten neovlivňuje pouze lexikum, ale i syntax. To je také důvodem, proč je v textu tolik dlouhých souvětí. Složitá hypotaktická souvětí jsou adekvátním prostředkem pro vyjádření složitých informací.¹ A právě to je případ překládaného textu, jehož hlavní funkcí je předat čtenáři co nejvíce informací. Tato složitá souvětí jsou ještě dále komplikována množstvím vsuvek nebo vedlejších vět ve formě citací. Velice často jsou citovány pouze části vět, jejichž navázání na hlavní větu je v některých místech trochu násilné. (např. „*It was simply “intolerable”, Ike added, that this country “is unable to achieve an advantageous impact on world opinion.”*“ – zde se neshodují časy sloves v hlavní větě a v citaci, která je do ní vsazena)

Pro angličtinu je však také typické, že místo vedlejších vět užívá často jiných konstrukcí (tzv. polovětné vazby), které větu nahradí.² Např. „*John Foster Dulles feared that such a move would prove embarrassing to the United States, leading to worldwide demands that America follow the Russian lead and cancel HARDTACK.*“ (str. 127)

3. 2. 5. Obrazná pojmenování

Autor využívá těchto prostředků velice poskrovnu. (Což samozřejmě souvisí s charakterem textu.) Přesto se dají některé případy najít. (Např. „*a ray of hope*“ /str. 111/, „*The slate is clean.*“ /107/) Nejvíce je zde tzv. lexikalizovaných metafor, tj. názorných pojmenování, která se používají velmi často³, takže již čtenáře nepřekvapí, přesto však slouží k určitému ozvláštňení textu. V citacích z Eisenhowerových projevů se ovšem objevují přirovnání zcela nová a jistě účinná. Např. „*Under the cloud of threatening war, it is humanity hanging from a cross of iron.*“ (str. 108). Podobné přirovnání s křížem používá Eisenhower i na jiném místě: „*United States to be “crucified on a cross of atoms.”*“ (str. 125) V jednom citovaném projevu jsem narazila i na synekdochu, konkrétně pars pro toto: “*The soldier can no longer regain a peace that is usable to the world,*“ (str. 116)

Jednotlivými překladatelskými řešeními se budu zabývat v oddíle 4. 4.

¹ Nord: 2005, str. 129

² Nord: 2005, str. 130

³ Synonymický slovník slovenčiny, Věda, Bratislava 2004

3. 2. 6. Neverbální prvky

Neverbální prvky jsou znaky přejaté z jiných než jazykových kódů, které slouží pro ilustraci nebo doplnění textu.¹ Tyto prvky se v textu téměř nevyskytují. Jediný obrázek v celé knize je portrét Eisenhowera na přebalu knihy. Text také neobsahuje žádné tabulky.

3. 2. 7. Grafická stránka

Názvy jednotlivých kapitol jsou tištěny větším písmem a označeny pořadovým číslem psaným arabskou číslicí. Tyto kapitoly jsou dále, jak již bylo uvedeno (viz 3. 2. 1.) děleny do pododdílů, které jsou označeny číslicemi římskými. Autor užívá kurzívy a velkých písmen. Velká písmena používá pouze ve dvou případech. Prvním je název programu HARDTACK (např. str. 127). Druhým pak je titulek v novinách (“H-BOMB CAN WIPE OUT ANY CITY.”; str. 115).

Kurzívu používá autor ke dvěma základním, ovšem naprosto rozdílným účelům. Prvním, dále podrobněji rozvedeném, je zdůraznění (viz oddíl 4. 5.), druhým jsou pak názvy. Nejsou to ovšem všechny názvy. Dá se říci, že autor v tomto směru kurzívou velice šetří. Jak již bylo uvedeno, v názvu operace HARDTACK užívá všechna písmena velká. Kurzíva s tímto druhým účelem se tedy vyskytuje pouze na čtyřech místech. Dvakrát je to název deníku. V jednom případě pařížský list *Le Monde* (str. 123/19; zde jsem autorův způsob psaní zachovala) a v druhém pak *The New York Times* (str. 115), kde očividně muselo dojít k chybě, jelikož deník se správně jmenuje *The New York Times*, slova „New York“ jsou tedy součástí názvu. Toto také byla jediná chyba na ploše celého textu, způsobena pravděpodobně dalšími úpravami před tiskem. Třetí příklad, kde je užito kurzívy, je název lodi *Lucky Dragoon* (vyskytuje se v textu dvakrát – na str. 114 a 115).

3. 2. 8. Interpunkce

Plán „open skies“ píše autor (na rozdíl od HARDTACK, viz 3. 2. 7.) malými písmeny, někde v uvozovkách, někde bez uvozovek. Důvodem může být to, že „open skies“ je spíše zkrácené vyjádření obsahu celého programu, ve kterém šlo o kontrolu vzdušného prostoru, na rozdíl od HARDTACKu, který je krycím názvem. (Jde o druh námořnického sucharu, který se „proslavil“ za americké občanské války.) Běžně se tento program píše malými

¹ Nord: 2005, str.118

písmeny (s prvním písmenem samozřejmě velkým, protože jde o název). Např. na stránkách Radiochemistry society.¹

¹ http://www.radiochemistry.org/history/nuke_tests/hardtack1/index.html

4. Překladatelské problémy

Text obsahuje množství termínů a spojení z oblasti politiky a také spojení souvisejících s atomovými závody. Dalším problémem pak byly reálie, hlavně americké. Například zkratky, které českému čtenáři rozhodně nic neřeknou. Tyto případy jsem řešila vnitřní vysvětlivkou.

Jednotlivými překladatelskými problémy se budu zabývat v následujících podkapitolách.

4. 1. Rovina lexika

Na rovině lexika bylo největší množství překladatelských problémů. Vyplývá to z informativního charakteru textu. Týkaly se hned několika oblastí. Šlo o termíny, označení organizací, institucí a různých akcí (např. ženevská konference).

Mnoho věcí jsem musela dohledávat a přemýšlet, jestli čtenáři budou spojení jasná nebo bude potřeba je vysvětlit. Šlo např. o rozdíl mezi vodíkovou, termonukleární a jadernou bombou. Termonukleární bomba je jen jiný název pro bombu vodíkovou, proto jsem si dovolila tyto dva termíny v českém překladu sjednotit, abych nezmátla čtenáře.

Nyní bych se chtěla věnovat souslovím, šlo např. o rozdíl mezi českým *puma* a *bomba* oproti anglickému *bomb* a v některých případech oproti obecnějšímu *device* (zařízení). Dala jsem přednost slovu *bomba*, které se v současné literatuře i mluvě vyskytuje častěji. Ve starších knihách lze narazit na označení *puma*, nejčastěji ve spojení *vodíková puma* (např. Dějiny zahraniční politiky SSSR, str. 237) Toto spojení se také vyskytuje v novém překladu Eisenhowerova životopisu (Ike – Osud hrdiny, str. 692), avšak tento překlad se nedá brát jako relevantní, protože jsem zde našla mnoho chyb.

Největší problém jsem měla s přeložením anglického „*deliverable bomb*“ (str. 110–111) a podobným pojmem *operational H-bomb* (str. 111). V prvním případě nezbylo než přeložit vedlejší větou („*bombu, která by se dala jednoduše přemístit*“, str. 20), protože spojení „přemístitelná bomba“ v češtině neexistuje. Ve druhém případě (jen o pár vět dále) jsem volila překlad „*akceschopná bomba*“ (str. 12), protože její parametry již byly zmíněny. První pojem se ovšem opakuje o několik stran dále. Zde jsem zopakovala řešení ze strany 12, abych nemátla čtenáře jiným výrazem („*akceschopnou vodíkovou bombu*“ /str. 14/).

Na rozdíly v českých a amerických (nebo i celosvětových) konvencích jsem narazila při překladu spojení „*meeting of the foreign ministers*“ (str. 119). V českém prostředí se tato funkce nazývá „ministr zahraničních věcí“ a ne pouze „ministr zahraničí“. Protože se ovšem jedná o schůzi více lidí této funkce z různých zemí, volila jsem neutrální doslovný překlad „*setkání ministrů zahraničí*“ (str. 19), který jsem ostatně našla i v některé literatuře k tomuto tématu (např. Ivan Brož, cit. dílo, str. 289).

Velice podobný problém je s překladem různých funkcí v americké federální vládě. John F. Dulles byl v době Eisenhowera *Secretary of State*, což odpovídá našemu ministru zahraničních věcí. Překlady této funkce se však různí. Např. Jan Wanner v citované knize (vyšla roku 2011) v rejstříku na str. 558 uvádí doslova: „*Dulles, John Foster, americký státní tajemník*“. Stejný překlad najdeme většinou jen ve starších knihách. Luděk Bednář v překladu knihy Philipa Taubmana z roku 2005 používá pro Dullese označení „*ministr zahraničí*“ (např. str. 20), které používám i já ve svém překladu, protože spojení „státní tajemník“ rozhodně českému čtenáři nenapoví, že jde o ministra zahraničí.

Další podobnou oblastí, která souvisí s politikou, jsou názvy různých operací, programů, dohod apod. Jako příklad zde mohu uvést plán *open skies*, který jsem se rozhodla poprvé uvést v originále a do závorky jsem dala český název, který se v některých knihách s touto tematikou (např. překlad knihy Philipa Taubmana) používá, a dále jsem již uváděla pouze český název. Ponechala jsem, na rozdíl od originálu, ve všech případech uvozovky, aby bylo hned na první pohled jasné, že se jedná o název.

Plán Hardtack jsem nepřekládala, jelikož jde o krycí název a původní význam pro pochopení vůbec není důležitý (viz také 3. 2. 8.).

Oříškem bylo také spojení „*the Army-McCarthy hearings*“ (str. 116/15). V dostupné sekundární literatuře jsem nenašla žádný přesný překlad. (Výjimkou byl překlad knihy Michaela Kordy, kde se překladatel nenamáhal a přeložil otrocky doslova spojením: „*Slyšení armáda vs. McCarthy*“ /str. 711/, které čtenáři nic neřekne. Ponechal dokonce velké písmeno, což je úplně proti českým zvyklostem.) Většina autorů nad tímto tématem stráví několik stran. V mém textu šlo však pouze o ilustraci dění okolo. („*or [people] became involved in the other issues of the day, such as the Indochina crisis and the Army-McCarthy hearings.*“ /str. 115–116/). Z tohoto důvodu jsem se rozhodla přeložit obecnějším a vysvětlujícím: „*vyvrcholení ,kauzy McCarthy*“ (str. 15)

Zajímavý byl i překlad spojení „*Geneva conference*“ (str. 118), protože autor na tuto schůzku odkazuje někdy slovem *summit* (např. str. 123), někdy *conference* (např. str. 130), někdy *meeting* (str. 122). Já jsem použila spojení „ženevská konference“ (např. str. 17),

keré je v sekundární literatuře nejpoužívanější. U tohoto sousloví byl také problém s neustáleností počátečního písmena. Já jsem ponechala malé, jelikož nejde o ustálený název a konferenci v Ženevě bylo mnoho.

Hodně hledání v sekundární literatuře si vyžádalo spojení „*peaceful coexistence and competition*“ (str. 106–107), které dává autor do uvozovek a naznačuje tím, že pochází z Malenkovova projevu. Ten jsem ovšem přeložený nikde nenašla, proto jsem vyhledávala veškeré zmínky o tomto vztahu Sovětského svazu ke Spojeným státům, až jsem se dopracovala k výslednému: „*mírové soužití a soutěžení*“ (str. 10). Tyto výrazy jsem našla v překladu knihy R. F. Ivanova (str. 228 a 242). „*Mírové soužití*“ používá i B. Litera (cit. dílo, str. 50). Také se mi zvolením tohoto překladu podařilo zachovat aliteraci, která je v originále. Je zajímavé, že Ivan Brož (cit. dílo, str. 283), jehož kniha vyšla ve stejném roce jako zmiňovaný překlad, používá ve spojení cizí termín: „*mírová koexistence*“ (str. 283).

Velice často se v textu vyskytovala různá spojení označující prakticky totéž. Byla to spojení: „*reduction in tensions*“ (str. 109), „*reduction of tensions*“ (str. 116), „*relaxation of tension*“ (str. 110), „*reduce tension*“ (str. 122) popř. „*reduce tensions*“ (str. 105), „*easing of tension*“ (str. 118), někdy kvalifikovaná přídavnými jmény. Rodiče, kteří studenou válku zčásti zažili, tvrdili, že je možné pouze spojení „*uvolnění napětí*“, které jsem také použila nejčastěji. V literatuře (a to nejen v překladové, která může být zatížena a zkrslena vlivem originálu) jsem ovšem našla i další spojení. I. Brož například používá jak spojení „*uvolnění napětí*“, tak „*zmírnění napětí*“, je také možné uvažovat o rozdílu v intenzitě mezi „*uvolněním*“, které se dá chápat jako celkové a „*zmírněním*“, které je pouze částečné. „*Zmírnění napětí*“ najdeme také v Dějinách zahraniční politiky SSSR (str. 237). V knize Studená válka 1954–1964 se v jednom případě (str. 74) vyskytlo sousloví „*zmírňování napětí*“, které lépe vystihuje průběh tohoto procesu. Spojení „*snížit napětí*“ se vyskytlo pouze jednou a to v překladu (Tajné impérium, str. 150), kde bylo pravděpodobně výsledkem doslovného překladu anglického „*to reduce tension*“. Ve třech případech (str. 105, 109 a 122) je v textu použit francouzský výraz „*détente*“, který znamená opět „*zmírnění napětí*“. V některé české literatuře jsem tento výraz našla také (např. Světová politika II., str. 196), ale jelikož nepočítám se čtenářem, který zná cizí termíny, přeložila jsem tento výraz do češtiny (např. „*zmírnění napětí*“ na str. 9).

Pokud jde o americké a sovětské reálie, v textu se vyskytly názvy organizací a státních orgánů. Nejčastěji citován byl AEC („*Úřad pro atomovou energii*“; např. na str. 114). Pouze jednou se vyskytla spojení „*Supreme Soviet*“ („*Nejvyšší sověť*“; str. 107/10) a „*Joint Committee on Atomic Energy*“ („*Spojená komise pro atomovou energii*“; str. 124/20)

Jelikož se AEC vyskytoval mnohokrát v celém textu, rozhodla jsem se ho poprvé uvést celým anglickým názvem a přeloženým názvem do závorky. Dále jsem pracovala pouze se zkratkou. (Např. „...šest měsíců po jeho optimistickém proslovu, odpálil AEC na atolu Bikini...“; str. 14)

U obou dalších případů jsem přihlížela ke znalostem čtenáře, proto jsem anglické *Supreme Soviet* překládala českým ustáleným *Nejvyšší sovět* a předpokládala jsem, že v našem prostředí každý ví, že se jedná o sovětský parlament. U posledního příkladu postačil k objasnění funkce komise doslovný překlad. Anglický název jsem dala do závorky pro ty čtenáře, kteří by si chtěli dohledat bližší informace o této komisi.

Na rozdíl od originálu jsem vlastní jména neopakovala vždy celá (viz 4. 3.). Každého jsem jednou uvedla celým jménem a poté jsem již používala pouze příjmení. Týká se to např. amerického ministra zahraničí Johna Fostera Dullese, který měl bratra Allena Welshe Dullese (šéf CIA v letech 1953–1961), ale vzhledem k tomu, že se o tomto známém bratrovi text vůbec nezmiňuje, nepovažovala jsem za důležité pořád opakovat jedno nebo dokonce obě křestní jména Johna Fostera.

V této práci jsem naopak neměla vůbec problém s přechylováním, protože se v celém textu nevyskytuje ani jedno ženské jméno.

4. 2. Rovina syntaxe

Na rovině syntaxe byly překladatelské problémy shodné s jakýmkoli jiným anglickým textem. Vyplývaly z velice odlišného charakteru češtiny a angličtiny. Angličtina využívá hojněji jmenné tvary slovesné, zatímco v češtině je častější použití vedlejších vět. Angličtina má také bohatší (má navíc gerundium) a rozvinutější systém formálních prostředků pro jmenné vyjádření věty. Může tímto způsobem vyjadřovat i časové vztahy.¹ Příkladem jmenně slovesného vyjádření může být tato část věty:

„*Hoping to gain their trust, he believed he could reverse their belligerence and...*“ (str. 105)

„*Doufal, že získá jejich důvěru a věřil, že je „zkrotí“ a...*“ (str. 9)

(další podobné příklady jsou v podkapitole 5. 1.)

Dále bylo v některých případech nutné nebo vhodnější delší věty rozdělit.

Např.:

¹ Dušková: 2006, str. 542

„Atoms for peace “was Eisenhower’s attempt to get of “dead center,” as he wrote his brother, **by** suggesting a small area of cooperation that „might expand into something broader.“ (str. 114) „Pomocí „atomů pro mír“ se Eisenhower snažil, jak víme z dopisu bratrovi, z tohoto „mrtvého bodu“ **pohnout**. Navrhl malou oblast spolupráce, která „se měla rozšířit.““ (str. 14; tučně označeno místo, kde došlo k rozdělení)

Někde by šlo dvě věty spojit, ale v tomto následujícím případě jsem brala ohled na to, že jde o citaci z Eisenhowerova projevu, a proto jsem zachovala údernost řečnického stylu.

„... war does not present the possibility of victory or defeat. **War** would present to us only the alternatives in degrees of destruction (str. 116) „...válka už nám nepřinese vítězství ani porážku. Budeme si moci pouze vybrat mezi různými stupni zničení.“(str. 15)

V tomto případě je v originále dvojtečka ve významu, ve kterém se v češtině nepoužívá (jde o větší rozdělení než čárkou¹), proto jsem větu rozvedla a přidala jsem slova „a tak“

„Thus Eisenhower’s transparent sincerity and honest desire for peace now radiated out to the world: the President had become the nation’s single most valuable asset in the continuing struggle with the Soviet Union.“ (str. 123), česky: „Eisenhowerova bezelstná upřímnost a čestná touha po míru obletěly svět, **a tak** se z prezidenta stala nejcennější národní zbraň v pokračujícím boji se Sovětským svazem.“ (str. 20)

Protože na mnoha místech v textu došlo k jeho prodloužení vlivem vysvětlování vztahů vyjádřených v angličtině implicitně (doplňování spojek a rozvádění na vedlejší věty, viz také podkapitola 5. 1.), bylo vhodné tam, kde to text bez porušení významu umožňoval, ho zase zkrátit.

Př. 1:

„... and far from being “inflexible” **on this issue, Eisenhower** had been engaged in „a constant effort...“ (str. 125), kde jsem v překladu vynechala v anglické větě zvýrazněná slova: „...a nebyl rozhodně „neústupný“, ale naopak „stále se snažil...“ (str. 21)

Př.2:

„The next day, acting on impulse, Eisenhower took off his glasses and **began speaking** directly to the Soviet leaders as **he laid out** the open skies concept.“ (str. 120).

„Následujícího dne jednal Eisenhower spontánně: sňal si brýle a **začal vykládat** svůj plán „otevřeného nebe“ přímo sovětským vůdcům.“ (str. 18)

¹ Quirk: 1985, str. 1622

Středník se v angličtině používá mnohem častěji než v češtině (je typický hlavně pro formální psaný projev¹), proto jsem ho na většině míst nahrazovala jiným interpunkčním znaménkem, tedy přiblížila jsem dělicí význam středníku, který je přesně mezi tečkou a čárkou², buď tečce, nebo čárce. Zde uvádím jeden z příkladů:

„Killian quickly recruited a number of prominent scientists, many of whom had never before served as governmental consultants; now the President would have a far broader range of technical advisers to...” (str. 126) *„Killian v rychlosti shromáždil množství uznávaných vědců, z nichž většina nikdy předtím vládními poradci nebyla. Nyní měl prezident o dost širší okruh technologických poradců, kteří...”* (str. 22)

4. 3. Rovina stylu

Po celou dobu překládání jsem se snažila soustředit na to, aby můj překlad měl podobnou funkci v cílové kultuře, jakou měl v kultuře původní, snažila jsem se zachovat populárně-naučný styl. Především jsem počítala s tím, že můj překlad budou číst i méně vzdělaní lidé, kteří nemusí mít znalosti např. z jaderné fyziky, a proto jsem se snažila vše vysvětlit tak, aby to pro tyto čtenáře bylo srozumitelné. Styl jsem se snažila připodobnit českému i co se týče užití jmen (viz 4. 1.).

Největší problémy byl s překladem částí Eisenhowerových projevů, kde je mnoho prvků stylu řečnického. Např.

“Every gun that is made, every warship launched, every rocket fired signifies, in the final sense, a theft from those who hunger and are not fed, those who are cold and are not clothed.” (str. 108)

„Každá zbraň, kterou vyrobíme, každá válečná loď, která vypluje, každá raketa, kterou vystřelíme, znamená v konečném důsledku to, že vezmeme peníze těm, kdo hladoví a nedostanou najíst, těm, kterým je zima a nemají na oblečení.” (str. 10)

Zde se mi nepodařilo zachovat všechna opakování, přesto jsem se snažila zachovat co nejvíce, abych dosáhla podobného účinku na čtenáře.

¹ Quirk: 1985, str. 1622

² Quirk: 1985, str. 1612

4. 4. Obrazná pojmenování: metafory a přirovnání

Jelikož se jedná o druh odborného textu¹, dá se předpokládat, že metaforami moc oplývat nebude. Vyskytují se zde spíš lexikalizované metafory. Pěkně zní například výraz „*ray of hope*“ (str. 111), doslova „paprsek naděje“. V češtině máme odpovídající metaforu „jiskra naděje“, kterou jsem chtěla použít, nakonec jsem však, vzhledem ke kontextu, zvolila jinou možnost. („...něco, co takovou naději vyvolat mohlo.“; str. 12) Toto české lexikalizované spojení jsem ale použila o pár stran dále, konkrétně na straně 22: „*my potřebujeme nějakou jiskřičku naděje...*“ místo anglického, v tomto případě neidiomatického: „*we need some basis of hope...*“ (str. 128)

Nově vytvořenou, básnickou metaforou, která je také nejspíše právě z tohoto důvodu v uvozovkách, je „*awful arithmetic*“ ve větě „*he described the „awful arithmetic” of the dread weapons*“ na str. 112. V této metafoře je navíc aliterace, která se bohužel nedá do češtiny převést. Proto jsem toto spojení překládala jako „*hrůzná matematika*“ (str. 13).

Další z použitých metafor je např. tato: „*throw a curtain of secrecy*“ (str. 115, doslova „hodit záclonu utajení“). Přeložila jsem ji českou metaforou „*zahalit rouškou tajemství*“ (str. 15), která sice přesně neodpovídá, nemluví se v ní přímo o „utajení“, ale zachovává obraznost pojmenování a fakt, že šlo o utajení, si čtenář jistě doplní z kontextu. Českou metaforu jsem použila i v tomto případě:

„*The slate is clean.*“ (str. 107) „*Máme čistý stůl.*“ (str. 10)

V některých případech jsem volila obraznější pojmenování než je v originále.

Př. 1:

„...*a tattered nation that was very greatly in ashes and relics...*“ (str. 116) „...*zničený národ zabořený až po krk v popelu a v troskách.*“ (str. 15)

Př. 2:

„... *to make the meeting a solid beginning of a move toward world disarmament.*“ (str. 118).
„... *se mu podaří z konference udělat pevný odrazový můstek, na jehož konci bude svět bez zbraní.*“ (str. 17)

V jiných případech nešlo metaforu nebo přirovnání do češtiny přeložit, protože přirovnání nebo metaforu s podobným významem v češtině jednoduše nemáme. Na takový případ jsem narazila na straně 113/14:

„...*while the Russians dragged their feet.*“ „*zatímco Rusové s rozhodnutím otáleli.*“

¹ Mistrík: 1985, str. 423

4. 5. Zdůrazňování

V angličtině, stejně jako v jiných jazycích, je běžné zdůrazňovat v textu kurzívou to, co by se v mluveném projevu zdůraznilo intonací. Do češtiny tento trend proniká jen pomalu a vyskytuje se především v překladech. Já jsem kurzívu neužívala, protože jsem to nepovažovala za nutné. Myslím si, že čeština má množství jiných prostředků pro zdůraznění. Zatímco angličtina pro zdůraznění využívá hodně intonace, čeština využije slovosled. V následujícím případě navíc nebylo nutné slovo v originálu zdůrazněné kurzívou ani překládat. Údernost tohoto prohlášení z části navozuje samotná česká fráze a pak také dvojtečka, kterou jsem užila na místě původního středníku:

„*Lewis, let us be certain about **this***;“ (str.111, kurzívou vyznačeno v původní textu slovo *this*), v češtině pak: „*Lewisi, aby bylo mezi námi jasno*:“ (str.12)

Dalším příkladem může být tato věta:

“*Well, what do you think we can do about **this**?*”(str. 106)

Zde opět nebyl důvod v angličtině zdůrazněné slovo v českém překladu zdůrazňovat kurzívou. Překlad zní takto:

„*No a co myslíte, že s tím my můžeme dělat?*“ (str. 9).

Ke zdůraznění tedy došlo. Ne však kurzívou, nýbrž vyjádřením podmětu „my“, který v angličtině být vyjádřen musí¹, zatímco v češtině jeho vyjádření v těchto příkladech implikuje důraz.

Poslední příklad zvýraznění kurzívou pro zdůraznění, tentokrát kontrastu, byl ve větě:

„*so that America could serve the **needs**, rather than the **fears** of the world.*“ (str. 108, slova v původním textu v kurzívě zde opět označena tučně)

V českém textu jsem rozpor zdůraznila pomocí slovosledu:

„*takže Amerika napříště už nebude „svět strašit, ale bude světu pomáhat“*“ (str. 11)

4. 6. Interpunkce, citace a intertextualita

Použití interpunkce se mezi angličtinou a češtinou liší. Jde především o použití středníku, který se v češtině vyskytuje velice málo. Středník „stojí svou platností mezi tečkou a čárkou“². (viz také 4. 2.) V angličtině se používá mnohem častěji.

¹ Dušková: 2006, str. 390

² Pravidla českého pravopisu: 2004, str. 63

U dvojtečky je situace opačná. Dvojtečka je častější v češtině (v angličtině je to málo časté interpunkční znaménko¹), proto jsem ji také použila místo středníku v prvním příkladě uvedeném v předchozí podkapitole (viz 4. 5.)

V textu je velké množství citátů a tím pádem i uvozovek. Uvozovky autor ovšem používá nejen k označení citátů, ale i k dalším účelům. Např. pro názvy. Jedním z nich je plán „*open skies*“. Já jsem autorův způsob označování většinou ponechala.

U citátů se jedná o zjevnou intertextualitu (*manifest intertextuality*), tj. případ, kdy texty, které jsou propojeny v jeden celek, jsou výrazně odlišné a dají se od sebe velmi snadno rozeznat.² Často však není jasné, odkud slovo citované v uvozovkách přesně pochází. To je případ slova „*inflexible*“ v této větě:

He had instructed Lewis Strauss to confine tests “to the absolute inimum,” and far from being “inflexible” on this issue, Eisenhower had been engaged in „a constant effort to find a way out of what has for so many years seemed an impasse.” (str. 125; tento př. uvádím bez „svých“ uvozovek, abych do toho nezaváděla ještě větší zmatek)

4. 7. Poznámky

Dalším vážným problémem, který se projevuje v každém překladovém textu, je kulturní neekvivalence a z ní plynoucí neshody ve vědomostech předpokládaných čtenářů ve výchozí a cílové kultuře. Částečně jsem se o tom zmínila již v oddílu presupozice (3. 2. 2.). Nepovažuji za vhodné text natahovat příliš dlouhými vnitřními vysvětlivkami, stejně tak se mi jako čtenáři nelíbí, když musím poznámky hledat na konci knihy. Z těchto důvodů jsem k autorovým poznámkám, které se týkají pouze zdrojů citací, a proto mohou být vzadu za textem, rozhodla přidat některé své, které jsem klasicky umístila na spodní část strany. Vyskytl se např. případ, kdy autor sám vysvětlivku nedal, protože o Peteru Lyonovi se zmiňuje v knize již několikrát v předchozích kapitolách. Jelikož předpokládám, že by můj přeložený text figuroval samostatně, přidala jsem vnitřní vysvětlivku, protože bez ní by jméno Petera Lyona v textu působilo nezakotveně. Není nijak uvedeno, že jde o Eisenhowerova životopisce, a čtenář by tak mohl snadno chybně předpokládat, že se jedná o Eisenhowerova spolupracovníka. (str.114/14) Poznámku pod čarou jsem použila v podobném případě při vysvětlování funkce Emmeta Hughese (str. 107/10). Poslední případ, kde jsem použila poznámku pod čarou, byla citace z jiné knihy.(str. 16)

¹ Quirk: 1985, str. 1620

² Urbanová: 2008, str. 31

Také jsem se musela rozhodnout, jak poznámky označovat. Musela jsem nějak odlišit značení původních autorových poznámek od těch svých. Nakonec jsem poznámku pod čarou využila pouze ve třech výše zmíněných případech, které jsem označila hvězdičkou, takže jsem nemusela nijak složitě svoje poznámky od autorových odlišovat. Svoje poznámky jsem umístila přímo na dotyčnou stranu, zatímco autorovy poznámky, jak jsem již uvedla, jsem ponechala na samém konci textu. V ostatních případech, kdy bylo potřeba něco vysvětlit, jsem využila krátkých vysvětlujících vsuvek přímo do textu. Např.: „...*the British had come up with an expanded Western European Union...*“ (str. 117). Zde to vypadá, jako by šlo o rozšířenou Západoevropskou unii. Ve skutečnosti šlo o rozšíření Bruselského paktu (=Západní unie), které vedlo ke vzniku Západoevropské unie, proto jsem tuto skutečnost zohlednila v překladu: „...*přišli Britové s nápadem rozšířit Bruselský pakt v tzv. Západoevropskou unii...*“ (str. 16).

4. 8. Míry a váhy

Jelikož se jedná o text z části odborný, konkrétně populárně-naučný, není nutné zachovávat kolorit a ponechávat cizí jednotky. Proto jsem míle převedla na kilometry. Autor neudává přesnou vzdálenost, proto jsem si mohla dovolit po převodu zaokrouhlit na celé kilometry.

„...*trolling some eighty miles from ground zero...*“ (str. 114) „...*kteřá plula asi 130 km od epicentra...*“ (str. 14)

5. Překladatelské posuny

V každém překladu musí nutně dojít k nějakým posunům, protože doba vzniku překladu nikdy není přesně shodná s dobou vzniku originálu a výchozí kultura nikdy není ve všem stejná s kulturou cílovou. Posuny však vychází hlavně z rozdílné struktury a rozdílných výrazových prostředků samotných jazyků. Podle Popoviče je výrazový posun projevem nemožnosti dosáhnout věrnosti originálu, ale paradoxně i projevem úsilí vyhnout se nevěrnosti.¹ Právě o to jsem se snažila ve svém překladu.

5. 1. Intelktualizace

Angličtina má mnoho prostředků, jak vyjádřit větné vztahy implicitně. V češtině jich tolik k dispozici není (nebo už se běžně nepoužívají jako např. přechodníky), proto muselo na mnoha místech v textu dojít k zlogičtění těchto větných vztahů, tzn. intelektualizaci. Některé příklady jsou již uvedené v podkapitole 4. 2. Zde uvádím další z příkladů:

„Scheduled for delivery before the American Society of Newspaper Editors on April 16, 1953, the speech nearly went undelivered. Eisenhower awoke that morning with severe stomach cramps...” (str. 107), česky: „Řeč **měla** být pronesena před Americkým sdružením ředitelů deníků 16. dubna 1953, **ale** málem přednesena nebyla, protože se Eisenhower toho rána vzbudil s velkými křečemi v břiše...” (str. 10; tučně označena přidaná vysvětlující slova)

Zde jsem musela přesunout podmět z druhé části věty, ale hlavně jsem musela doplnit dvě spojky, aby došlo ke zlogičtění.

5. 2. Změny plynoucí z kulturní neekvivalence

Jelikož text pojednává o americké historii, dalo se předpokládat, že zde bude mnoho míst, která nebudou pro českého čtenáře úplně jasná. Většinu těchto problémů jsem řešila krátkou vnitřní vysvětlivkou. Šlo např. o operaci Wheaties (str. 112/13, viz také oddíl 3. 2. 2.), kde z anglického textu nevyplývá souvislost mezi snídaní a názvem operace. Podobný případ se vyskytl u „*operation Candor*“ (např. str. 111), jejíž název jsem se rozhodla přeložit, protože nejdůležitější je fakt, že nešlo o žádnou vojenskou operaci. (C. D. Jackson si tak pouze nazval svůj úkol seznámit americkou veřejnost s hrůzami atomové války příjemnou cestou) Autor se o tom zmiňuje při první zmínce o této „operaci“, dále už ovšem ne, proto jsem se rozhodla používat všude český překlad „*upřímnost*“. (např. str. 12).

¹ Popovič: 1975, str. 121

Uvozovky jsem přidala z několika důvodů: za prvé odliší toto slovo od ostatních slov v textu, za druhé uvozovky také vyjadřují ironičnost, která je zde na místě, a za třetí se přece jenom jedná o jakýsi název.

V jednom místě jsem naopak vypustila autorovu vysvětlující větu, protože v českém prostředí rozhodně není nutná. Jde o krátkou definici Varšavské smlouvy:

„The Russians had responded in early 1955 by creating the Warsaw Pact, a military alliance consisting of the Soviet Union, East Germany, and the Eastern European satellites. /str. 117; tučně označena část, kterou jsem vypustila) česky tedy: „Rusové odpověděli začátkem roku 1955 vytvořením Varšavské smlouvy.“ (str. 16)

5. 3. Konkretizace

Jde o případy, kdy bylo nutné, vzhledem k rozdílnosti češtiny a angličtiny, doplnit informace z kontextu, nebo osvětlit českému čtenáři některé souvislosti, které nejsou v textu vyjádřeny, jelikož autor předpokládá, že je jeho (americký) čtenář zná.

Příkladem může být již zmiňované spojení „*the Army-McCarthy hearings*“ (str. 116), kde jsem počítala s tím, že můj vzdělaný čtenář má povědomí o osobě Joseph Mccarthy, proto jsem doplnila, že šlo o vyvrcholení jeho případu („*vyvrcholení ‚kauzy McCarthy‘*“; str. 15).

Další příklad:

*„...the President had become the nation's single most valuable **asset in the continuing struggle with the Soviet Union.**“ (str. 123) „...se z prezidenta stala nejcennější národní **zbrani v pokračujícím boji se Sovětským svazem.**“ (str. 20)*

S ohledem na čtenáře a pro větší názornost jsem ve větě:

*„...the United States... and still improve **our** relative position.“ (str. 114) vztáhla *our* (=“naše“) ke Spojeným státům a přeložila jsem to takto: „*Spojené státy... a stále by si vylepšily své postavení.*“ (str. 14)*

Přestože je věta v uvozovkách a je tím pádem jasné, že je přímou řečí, mohl by překlad „vylepšili bychom si naše postavení“ působit rušivě a čtenář by se v dlouhé větě mohl ztratit. I v originále má věta trochu zvláštní konstrukci, kde se podměty dvou souřadně spojených vět neshodují, a přesto není podmět ve druhé větě vyjádřen (podle vztažného zájmena *our* je jasné, že podmětem druhé věty je *we*). Toto není pro angličtinu typické, v angličtině lze vynechat podmět v souřadném souvětí, pouze pokud je shodný s podmětem předchozí věty.¹

¹ Quirk: 1976, str. 261

Podobný příklad:

„...while Eisenhower's more pacific overtures, (str. 106; doslova: „Eisenhowerovy mírovější pokusy o sblížení“) jsem do češtiny rozvedla jako „...zatímco díky Eisenhowerovým pokusům o sblížení se Sovětským svazem“. (str. 9)

Nejčastějším případem konkretizace byla konkretizace větného členu vyjádřeného pouze zájmenem nebo nedostatečně přesným podstatným jménem. Uvedu jen několik příkladů.

Př. 1:

„It is true, as Eisenhower admitted, that his own experts assured him that Soviet participation would be more damaging to **their** nuclear program, since...“ (str. 114) „Jak Eisenhower sám připustil, jeho poradci ho skutečně ujišťovali, že případná účast Sovětů by byla více uškodila **sovětskému** jadernému programu, protože...“ (str. 14)

Př. 2:

„It was a brilliant proposal [...] The General Assembly showered **him** with applause, ...“ (str. 113) „Byl to výborný návrh, [...] Valné shromáždění zahrulo **Eisenhowera** potleskem, ...“ (str. 14)

Eisenhower je zmiňován naposledy v předchozím odstavci a navíc, kdybych přeložila „**him**“ doslovně jako „**ho**“, mohlo by to odkazovat také k „**návrhu**“)

Př. 3:

„Ike was immediately attracted to **this new approach**, but when Dulles raised objections, he agreed to await developments at the Geneva Conference before deciding whether or not to present **it** to the Russians.“ (str. 118–119) „Ike se pro tento nápad ihned nadchl, když ale Dulles pronesl nějaké námítky, souhlasil, že počká, jak dopadne ženevská konference, a teprve poté se rozhodne, jestli tento **program** předloží Rusům.“ (str.17)

Př. 4:

„...two steps [...]The first [...]Then that **same month**...“ (str. 117) „...dva kroky [...] Za první [...] **Za druhé** tím, že v **dubnu**, ...“ (str. 16)

5. 4. Generalizace

Na některých místech z důvodu předpokládané neznalosti některých amerických reálií u čtenáře, došlo k záměrné generalizaci (zobecnění). Bylo tomu tak v případech, kdy nebylo nutné překládat vše doslova, tedy v případech, kde čtenáři k porozumění bohatě postačí ale vlastně i pomůže, když dojde k zobecnění. Jako příklad mohu uvést spojení „a college audience“ (str. 116). Jedná se opět o skupinu lidí, ke které Eisenhower promlouval, ovšem s tím rozdílem, že zde nejde o danou organizaci, která není v naší kultuře všeobecně

známá, ale o publikum, které se nejspíše skládalo z vysokoškolských studentů. Sám autor neurčuje přesně, neříká nic bližšího, jako např. ze které školy pocházeli, naopak použitím neurčitého členu *a* naznačuje neurčitost tohoto publika. Ze všech těchto důvodů a také proto, že druh publika není pro pochopení a předání informativní funkce překladem rozhodující, jsem zvolila generalizující překlad „*studenti*“ (str. 15)

Dalším příkladem může být tato věta, kde originál není úplně jasný (může se jednat o „Supreme Soviet“), proto jsem se rozhodla generalizovat.

„*Just as Dulles had predicted, the Soviet announced a unilateral suspension of nuclear testing on March 31.*“ (str. 128) „Přesně, jak Dulles předpověděl, oznámili **Sověti** 31. března jednostranné pozastavení jaderných zkoušek.“ (str. 23)

5. 5. Explicitace

V jednom případě bylo nutné anglický neurčitý člen vyjadřující jasně, že jde o neznámou (tedy neexistující) organizaci, přeložit do češtiny dvěma slovy, bez nichž by čtenář nemusel pochopit, že v době, kdy Eisenhower větu pronesl, tato organizace ještě neexistovala.

„...*make joint contributions from their stockpiles ... to an International Atomic Energy Agency.*“ (str. 133) „...*přispívat ze svých zásob nově zřízené Mezinárodní agentuře pro atomovou energii.*“ (str. 13)

Podobný příklad:

„... *an agreement on a peace treaty for Austria,...*“ (str. 117) „...*dohodnout se na mírové smlouvě, která by řešila postavení Rakouska,...*“ (str. 16)

5. 6. Výrazová substituce

K výrazové substituci neboli nahrazení frazeologického spojení, které je neopakovatelné a váže se jen na daný frazeologický systém¹, došlo v několika případech, kde jsem nahradila anglický idiom idiomem českým. Např. v této část Eisenhowerova projevu:

“*pick up and go from any place to Timbuktu to the North Pole to do something about this question of peace.*“ (str. 117)

„*se sebrat a jít odkudkoli třeba do Tramtárie nebo na severní pól, jen aby ohledně mírové otázky něco udělal.*“ (str. 16)

Výrazovou substituci jsem využila i v tomto případě:

¹ Popovič: 1975, str. 127

The Russians never formally rejected open skies, but by their inaction, as Bohlen noted, they let it “die of malnutrition.” (str. 121)

„Rusové nikdy plán „otevřeného nebe“ oficiálně nezamítli, ale svou nečinností, jak poznamenal Bohlen, ho nechali „**zajít na úbytě**““ (str. 18)

Další příklady jsou v podkapitole 4. 4.

6. Překladatelská metoda

Překladatelská metoda vycházela z překladatelské analýzy textu, kterou jsem provedla podle rozdělení Nordové¹. Při tvorbě svého překladu jsem se snažila zachovávat hlavně informativní funkci, která je dominantní funkcí výchozího textu.

Snažila jsem se zachovat co největší množství informací, které jsou v textu přítomny. Po celou dobu překládání jsem se snažila soustředit na svého určeného cílového čtenáře, který je podle Levého jedním ze dvou základních zřetelů, na nichž spočívá překladatelská metoda.²

Celou dobu jsem měla na paměti, že dílčí překladatelské postupy jsou částí celkové překladatelské metody a že řešení jednotlivých problémů je podřízeno celkovému přístupu k dílu.³

¹ Nord: 2005, str. 41-183

² Levý: 1998, str. 134

³ Levý: 1998, str. 134

7. Závěr

Díky překladu této části knihy *Eisenhower and the Cold War* jsem se dozvěděla mnoho nového jak z historie studené války, tak z historie Spojených států a Sovětského svazu. Něco málo jsem se také naučila o různých jaderných zbraních, protože pro pochopení textu jsem si musela některé věci hlavně z této, ale i z jiných oblastí, dohledávat. Byla to rozhodně velice zajímavá práce, ke které samozřejmě patřila práce se sekundární literaturou, takže jsem si ještě více rozšířila znalosti a zjistila jsem, že literatura, která by se zabývala přímo vztahem Eisenhowera k Rusům, v češtině vůbec neexistuje. A o to cennější a přínosnější bude, doufám, tento můj překlad.

8. Zdroje:

8. 1. Zdroj překladu:

Robert A. Divine, *Eisenhower and the Cold War*, Oxford University Press, New York 1981 (str. 105–131)

8. 2. Zdroje termínů a faktů:

Atoms for Progress and Peace: An address by President Eisenhower before the General Assembly of UN, 8th December, 1953. U.S. Government Printing Office, 1954

BROŽ, Ivan. *Říkali mu Ike*. Praha: Naše vojsko, 1988 (str. 243–311)

DIVINE, Robert A. *Eisenhower and the Cold War*. New York: Oxford University Press, 1981 (str. 3–104, 131–169)

EISENHOWER, Dwight D. *Invaze do Evropy*, přel. Vladimír Vařecha, Praha: Naše vojsko, 1994 (str. 400)

FERRELL, Robert H. *The Eisenhower Diaries*. New York: W. W. Norton&Company, 1981 (str. 217–359)

CHVOSTOV, V. M. et al. *Dějiny zahraniční politiky SSSR*, II. díl (1945–1976), přel. Zora Rozehnalová, Praha: Svoboda, 1981 (str. 237–41, 262–72, 288–303, 786)

IVANJAN, E. A. *Bílý dům – prezidenti a politika*, přel. Ivan Brož, Praha: Horizont, 1982 (str. 164–179)

IVANOV, Robert Fjodorovič. *Dwight Eisenhower*, přel. Pavel Borský, Praha: Svoboda, 1988 (str. 144–321)

KAHN, Herman. *Přemýšlení o nemyslitelném*, přel. Josef Novotný, Praha: Naše Vojsko, 1966 (str.21–22)

KORDA,Michael.*Ike – osud hrdiny*. přel. Ondřej Svatoň, Praha: VOLVOX GLOBATOR, 2009 (str. 662–754)

LITERA, Bohuslav. *Studená válka (Mezinárodní vztahy 1945–1963)*. Jinočany: H&H, 1993 (str. 3–6, 46–52, 69–71)

NÁLEVKA, Vladimír. *Světová politika ve 20. století*, II. díl. Praha: Aleš Skřivan ml., 2000 (str. 194–206)

ŠTEFLOVÁ, Tereza. *Současná americká zahraniční politika v mírovém procesu na Blízkém východě* (bakalářská práce), Fakulta mezinárodních vztahů, VŠE (str. 48)

REINMAN, Michal, LUŇÁK, Petr. *Studená válka 1954–1964, Sovětské dokumenty v českých archivech*. Brno: Doplněk, 2000 (str. 7–71, 97–105, 111–134, 405–412)

TAUBMAN, Philip. *Tajné Impérium*, přel. Luděk Bednář, Praha: BB/art, 2005
TOMAN, Luděk. *I. Po tajných cestách II. Neviditelná válka 1945—1989*. Praha: Votobia, 1999 (str. 169–172)
WANNER, Jan. *Ve stínu studené války*. Praha: Lidové noviny, 2011 (str. 558)

8. 3. Příručky a slovníky

DUŠKOVÁ, Libuše et al. *Mluvnice současné češtiny na pozadí angličtiny*, Praha: Academia, 2006
HOCHÉL, Braňo. *Preklad jako komunikácia*. Bratislava: Slovenský spisovateľ, 1990
LEVÝ, Jiří. *Umění překlada*. Praha: Ivo Železný, 1998
Lingea Lexicon 5.0, Lingea s.r.o., 2008.
KARLÍK, P.; RUSÍNOVÁ, Z. aj. *Příruční mluvnice Češtiny*. 2. vyd. Praha: Lidové noviny, 2008
MISTRÍK, Jozef. *Štylistika*. Bratislava: Slovenské pedagogické nakladateľstvo, 1985
Nord, Christiane. *Text Analysis in Translation*, Amsterdam, New York: Rodopi B. V., 2005
POPOVIČ, Anton. *Teória umeleckého prekladu*. Bratislava: Tatran, 1975
Pravidla českého pravopisu, Praha: Fortuna, 2004
QUIRK, Randolph, GREENBAUM, Sidney et al. *A Comprehensive Grammar of the English Language*. New York: Longman, 1985
QUIRK, Randolph, GREENBAUM, Sidney et al. *A University Grammar of English*. London: Longman, 1976
Synonymický slovník slovenčiny, Bratislava: Věda, 2004
URBANOVÁ, Ludmila. *Stylistika anglického jazyka*. Brno: Barrister & Principal, 2008

8. 4. Internetové zdroje (únor–květen 2012):

www.veda.cz/dwn/5430/34980_Stalin%20a%20bomba_381_386.pdf
<http://prirucka.ujc.cas.cz/>
<http://www.iaea.org/About/>
<http://www.librarything.com/author/lyonpeter>
<http://www.bikiniatoll.com/>
<http://www.spartacus.schoolnet.co.uk/USAmccarthy.htm>
<http://www.quantico.usmc.mil/>

http://www.sccs.swarthmore.edu/users/08/ajb/tmve/wiki100k/docs/UGM-27_Polaris.html
<http://www.businessinfo.cz/cz/clanek/z/zapadoevropska-unie-zeu/1000719/5456/>
<http://web.mit.edu/v>
<http://studena.valka.cz>
<http://www.eisenhower.archives.gov>
<http://www.presidency.ucsb.edu/ws/index.php?pid=11125#axzz1qtxD6Zkp>
<http://www.history.ac.uk/ihr/Focus/cold/articles/godwin.html>
<http://regentsprep.org/regents/global/themes/conflict/coldwar.cfm>
<http://books.google.cz/books?id=guOGS8kv2zgC&pg=PA26&lpg=PA26&dq=%22H-BOMB+CAN+WIPE+OUT+ANY+CITY%22&source=bl&ots=2dYSBftNL6&sig=Q8PDvfFVgmP1WxWTjXICSUpX2lo&hl=cs&sa=X&ei=t-OJT-PjLYTJswaG0PH6Cw&ved=0CEIQ6AEwBQ#v=onepage&q=%22H-BOMB%20CAN%20WIPE%20OUT%20ANY%20CITY%22&f=false>
<http://history-revue.magaziny.cz/>
<http://www.utexas.edu/opa/experts/profile.php?id=97>
<http://www.amazon.com/Robert-A.-Divine/e/B001IO9LBQ>
<http://proces-h.ic.cz/?s=50leta&ps=usa-oppenheimer>
<http://blisty.cz/art/41652.html>
<http://m.aktualne.centrum.cz/article.phtml?id=638182>
<http://www.grafologiecr.cz/detail-clanek.php?clanek=267>
<http://www.ptejteseknihovny.cz/uloziste/aba001/2012/popularne-naucna-literatura>
<http://grammar.about.com/od/d/g/deadmetterm.htm>
http://www.radiochemistry.org/history/nuke_tests/hardtack1/index.html

9. Příloha-text originálu

Eisenhower

And The Cold War

Robert A. Divine

105

The crises in Asia and the Middle East took up much of Eisenhower's time in the 1950s, but they never diverted the President from the overriding aim of his foreign policy - reducing Cold War tensions and achieving détente with the Soviet Union. Ike's pursuit of peace was the dominant feature of his presidency, and the failure to secure it his greatest disappointment. This quest was flawed by Eisenhower's uncritical assumption that the Cold War was the result of Russian fear and hostility. He believed that all he had to do was to convince the men in the Kremlin that the United States was not out to encircle or destroy the Soviet Union. Hoping to gain their trust, he believed he could reverse their belligerence and persuade them to accept Western solutions to such fundamental problems as the future of Germany, the division of Europe and, above all, the nuclear arms race.

It is easy to condemn Eisenhower for holding such a naive view of the complicated world situation of the 1950s, yet his very innocence gave him a global appeal that no

106

other postwar American leader could match. Whether by design or not, Ike pursued a series of peaceful initiatives from the White House that contrasted sharply with the suspicious and aggressive policies that Dulles propounded in the State Department. The result was to give American policy a schizophrenic appearance, with the secretary of state waging a Cold War and the President searching for détente. The hard line that Dulles favored reassured fervent anti-Communists at home and in Congress, while Eisenhower's more pacific overtures appealed to the hopes of men everywhere for genuine peace.

I

Eisenhower's first attempt to grapple with the Russian issue came early in his first term, with the death of Joseph Stalin on March 5, 1953. When news that the Soviet leader had suffered a stroke reached the President the morning before his death, he inquired of his advisers tartly, "Well, what do you think we can do about *this*?" Dulles cautioned against any immediate statement, but finally the President authorized a bland expression of sympathy addressed to the Russian people. In a cabinet meeting three days later, Eisenhower expressed his amazement that the State Department had never devised a contingency measure for this momentous occasion. "We have no plan," Ike exclaimed. "We are not even sure what difference his death makes."¹

The statements issued by the new Soviet leader, Georgi Malenkov, indicated that the Russians might be receptive to peaceful overtures from the United States. At Stalin's funeral, Malenkov spoke of "peaceful coexistence and

107

competition" with the United States. Later in March, Malenkov announced to the Supreme Soviet that "there is not one disputed or undecided question that cannot be decided by peaceful means on the basis of mutual understanding of interested countries." To the cheers of his audience, he added, "This is our attitude toward all states, among them the U.S.A."²

Dulles reacted warily to this new Soviet line. He warned the President that the Russians were simply trying to cover up their internal weaknesses and recommended a policy of increased pressure. Eisenhower, however, was more hopeful. In late March, he told Emmet Hughes that he was thinking of making a major foreign policy address in which he would respond to Malenkov's remarks.

"Look," the President exclaimed, "I am tired-and I think everyone is tired-of just plain indictments of the Soviet regime." Instead of condemning the Russians, he explained to Hughes, he wanted to give a speech in which he made a series of specific peaceful proposals and then challenged the Russians to respond to them. "The past speaks for itself," he told Hughes. "I am interested in the future. Both their government and ours now have new men in them. The slate is clean. Now let us begin talking to each other."³

For the next three weeks, Hughes tried his best to prepare a speech that captured Eisenhower's enthusiasm for a new departure in the Cold War. John Foster Dulles continually

expressed his skepticism as Hughes prepared draft after draft, but finally the President approved a text that bore out many of his original ideas. Scheduled for delivery before the American Society of Newspaper Editors on April 16, 1953, the speech nearly went undelivered. Eisenhower awoke that morning with severe stomach cramps (a

108

forerunner of the ileitis attack he would suffer in 1956), but he insisted on going ahead. As he spoke to the editors that day, the cramps returned, sending chills through his body and making the words swim before his eyes. He hurried through the last few paragraphs, leaving out details and speeding up his delivery, but gamely finishing.

The words had an eloquence rare in Eisenhower's addresses. He began by citing the cost of eight years of Cold War: "Every gun that is made, every warship launched, every rocket fired signifies, in the final sense, a theft from those who hunger and are not fed, those who are cold and are not clothed." "This is not a way of life at all, in any true sense," the President continued. "Under the cloud of threatening war, it is humanity hanging from a cross of iron." He then called upon the Soviets to take a few "clear and specific steps" to demonstrate their sincerity, such as signing an Austrian peace treaty, concluding an armistice in Korea, agreeing to free elections for the reunification of Germany, and restoring freedom to Eastern Europe. Then he closed with a plea for nuclear disarmament, repeating proposals long rejected by the Soviets, and promising that the United States would dedicate a portion of the savings from disarmament "to a fund for world aid and reconstruction" so that America could serve "the *needs*, rather than the *fears* of the world."⁴

There was a chorus of praise across the United States for Eisenhower's words, but the Russians quite understandably reacted coolly to his mixture of what two later observers called "new hope and Cold War gamesmanship." The President was asking the Soviets to give up all they had gained since World War II without offering anything more substantial in return than American goodwill. And yet the speech was more than an exercise in Cold War

109

propaganda. Eisenhower genuinely believed that he had offered the Russians a chance for peace, and there could be no doubting the sincerity of his appeal. The April 16 speech embodied Eisenhower's belief that the United States "as a Free World leader . . . should always . . . display a spirit of firmness without truculence, conciliation without appeasement, confidence without arrogance."⁵

Winston Churchill responded to Eisenhower's speech on May 11 by calling for a summit conference with the Russians as soon as possible. Unlike the President, Churchill did not insist on specific deeds by the Soviets as proof of their good intentions. Urging a more flexible approach, the British leader declared, "It would be a mistake to assume that nothing could be settled with Soviet Russia unless or until everything is settled." Dulles, convinced that Malenkov had launched a "phony peace campaign," tried to halt what he considered an ill-fated rush to the summit. His main concern was the European Defense Community, a plan to rearm Germany by integrating its armed forces with those of the other Western nations on the continent. Fearful that the Russian peace overtures were simply a tactic to delay German rearmament, Dulles persuaded Ike to agree to meet only with the British and French at Bermuda to discuss a future summit. Churchill's failing health and a change in the French government forced postponement of the Bermuda conference until December and gave the secretary of state time to cool off the Western desire for a face-to-face meeting with the new Russian leaders.⁶

The Eisenhower administration may well have missed a genuine opportunity for détente in the months following Stalin's death. Malenkov appeared eager for a reduction in tensions, and in the issue of German rearmament the

110

Western powers had a valuable consideration to exploit in any bargain with the Russians. Charles Bohlen, the ambassador to Russia at the time, came to regret that Eisenhower did not "take up Churchill's call for a meeting at the summit." "I think I made a mistake," Bohlen confessed, "in not taking the initiative and recommending such a meeting." The opportunity soon passed. By 1954, Malenkov had fallen from power, to be replaced by Nikita Khrushchev, a far more

formidable leader who preferred continued confrontation to any relaxation of tension. Yet given the grip of the Cold War on the American people and the sense of betrayal that any deal with the Russians would have engendered among right-wing Republicans still obsessed with memories of Yalta, Eisenhower's caution is understandable. Domestic constraints combined with Dulles's unshakeable suspicion of the Russians to leave the President content with his verbal appeal for peace and prevented him from engaging in more creative diplomacy in the spring of 1953.⁷

II

The nuclear arms race was by far the most ominous issue in Soviet-American relations in the mid-1950s, and the one that troubled Dwight Eisenhower the most. Just three days before his election in 1952, the United States had detonated its first thermonuclear device in the Pacific. The resulting explosion, nearly 1000 times larger than the atomic bomb that destroyed Hiroshima, wiped out an entire atoll, leaving only a huge crater in the ocean floor. Although the United States did not yet have a deliverable

111

bomb (the device exploded in 1952 was as big as a two-story house and weighed sixty-five tons), the Atomic Energy Commission was perfecting America's first operational H-bomb. Most observers assumed that the Russians were pursuing the same goal.

As soon as he took office, Eisenhower searched for some way to bring home the awful realities of the nuclear age to the American people. Responding to the recommendations of a scientific panel headed by Robert Oppenheimer, he asked presidential assistant C. D. Jackson, his specialist in Cold War strategy, to prepare a speech informing the world of the new danger created by the hydrogen bomb. Dubbing his assignment Operation Candor, Jackson prepared draft after draft, only to have Eisenhower reject them on grounds that they were too somber and pessimistic. The President absorbed their contents, however, and in July, when he appointed Lewis Strauss to head the Atomic Energy Commission, he also asked him to serve as his personal adviser on nuclear issues. On the day that Strauss was sworn in, Eisenhower took him into the Oval Office in the White House and said: "Lewis, let us be certain about *this*; my chief concern and your first assignment is to find some new approach to the disarming of atomic energy . . . The world simply must not go on living in the fear of the terrible consequence of nuclear war"⁸

The President's concern deepened in August 1953 when he learned that the Russians had detonated their first hydrogen explosion in Siberia. On vacation in Denver, he recalled that Jackson's drafts had stressed the theme of human destruction, and thus would leave the listener "with only a new terror, not a new hope." Then Eisenhower hit upon a more promising approach, one that would offer a ray of hope. Returning to Washington in

112

September, he instructed National Security Adviser Robert Cutler to share his idea with C. D. Jackson and Lewis Strauss. Cutler promptly did so, asking these men to consider the following presidential proposal: "Suppose the United States and the Soviets were each to turn over to the United Nations for peaceful uses x kilograms of fissionable material. . ." Jackson and Strauss reacted favorably, and despite the predictable skepticism of Dulles, the President told them to prepare the text of a speech that would combine the warning of destruction in Operation Candor with this new, more constructive proposal designed to appeal to mankind's instinct for survival. Operation Wheaties, named for the breakfast session at which it was first discussed, dragged on for two more months as Strauss worked out the technical details of the proposal and Jackson labored through thirty-three different drafts of the presidential address. Eisenhower finally took the last draft with him to the Bermuda conference in early December to show to Churchill, who approved the concept but suggested a few final revisions. The President was scheduled to give the speech before the UN General Assembly in New York, and on the way back from Bermuda secretaries and statesmen alike worked aboard the presidential plane typing the final reading copy and mimeographing versions for the press. The security was so tight that Ambassador Bohlen, instructed to alert the Kremlin to the forthcoming speech, was not even told what it contained."⁹

On December 8 the President began the speech by reciting the horrors of nuclear war to the United Nations delegates. In somber tones, he described the „awful arithmetic” of the dread weapons, pointing out that atomic bombs had become twenty-five times more powerful than

113

those used in 1945, while “hydrogen weapons are in the range of millions of tons of TNT equivalent.” There was no against such weapons. A thermonuclear attack would “cause hideous damage” and lead to “the annihilation of the irreplaceable heritage of mankind.” But then he began to outline a positive proposal. The nations possessing fissionable material should “begin now and continue to make joint contributions from their stockpiles ... to an International Atomic Energy Agency.” The United Nations should establish this new body, which would use the radioactive material to serve the needs of agriculture, medicine, and „to provide abundant electrical energy in the power-starved areas of the world.” The United States “would be proud” to contribute to such a program, but of course the Soviet Union must also participate, the President insisted. The result, he concluded, would mean that “the contributing powers would be dedicating some of their strength to serve the needs rather than the fears of mankind. . . .”

It was a brilliant proposal that met with nearly universal praise. The General Assembly showered him with applause, with even the Communist delegates joining in. The press quickly labeled the new program “atoms for peace.” Some cynics dismissed it as a public relations gimmick, while the Russians dragged their feet. But finally in 1957 the United Nations created the International Atomic Energy Agency and the “atoms for peace” program eventually was responsible for spreading the new technology around the world. Unfortunately, the safeguards proved inadequate, and the dissemination of fissionable materials contributed to the proliferation of nuclear weapons.¹⁰

Peter Lyon makes a more serious criticism of the “atoms for peace” speech, viewing it as purely “an exercise

114

in psychological warfare.” “the United States could afford to reduce its atomic stockpile by two or three times the amount the Russians might contribute, and still improve our relative position.” But Lyon misses Eisenhower’s true purpose, which was to “promote development of mutual trust.” Ever since the Russian rejection of the Baruch Plan in 1947, Soviet-American disarmament talks had been dead-locked over the issue of inspection. “Atoms for peace “ was Eisenhower’s attempt to get of “dead center,” as he wrote his brother, by suggesting a small area of cooperation that „might expand into something broader.” Above all, his speech to the General Assembly reflected his desire to probe for a way to brake the momentum of the nuclear arms race and find “specific ways by which future disaster can be avoided.”¹¹

Unfortunately, the President’s words could not halt the technological process. On March 1, 1954, less than six months after his hopeful speech, the AEC detonated America’s first deliverable H-bomb at Bikini atoll. The resulting explosion led to an unexpected cloud of deadly radioactivity that forced the United States to evacuate nearly 300 people on nearby islands. Twenty-three Japanese fishermen on board the *Lucky Dragon*, trolling some eighty miles from ground zero, were not so fortunate. Dusted with a silvery ash a few hours later, they wisely washed the unknown substance off their boat, but by the time they returned to Japan, they were all suffering from radioactive poisoning, and several months later one of them would die. Their plight heralded to the world the

115

presence of a new and deadly by-product of the thermonuclear age: fallout.

The AEC had tried to throw a curtain of secrecy around the H-bomb test, but the fate of the *Lucky Dragon* led to rumors that the explosion had gotten out of control. Eisenhower finally asked Lewis Strauss to report on the March 1 test at his weekly presidential press conference on March 31, 1954. Strauss minimized the problem of fallout, explaining that most of it fell in the area already devastated by the shock and blast of the bomb. But then a reporter asked him if there were

any upper limits on the size of an H-bomb. Strauss, without thinking, replied that “an H-bomb can be made as-large enough to take out a city.” When startled reporters exclaimed “What?“, Strauss reiterated, “To take out a city, to destroy a city.” „How big a city?“ a journalist asked; “Any city,“ Strauss replied. “Any city, New York?” shot back another reporter. “The metropolitan area, yes,” the AEC chairman responded. Eisenhower then cut off the press conference, and on the way out he commented to Strauss, “Lewis, I wouldn’t have answered that one that way.” The *New York Times* headline the next day read, “H-BOMB CAN WIPE OUT ANY CITY.” Instead of quieting fears, Strauss’s remarks focused the attention of the press on the frightening thought of single H-bombs destroying whole cities at one blow. Eisenhower, after checking with the Joint Chiefs of Staff, told a press conference on April 7 that there was “no military requirement that could lead us into the production of a bigger bomb than has already been produced.” The public furor over fallout quickly subsided; people either decided the horror was beyond their capacity to contemplate or became in-

116

volved in the other issues of the day, such as the Indochina crisis and the Army-McCarthy hearings.¹²

The President, however, could not escape the terrible dilemma created by the thermonuclear revolution. New Soviet tests in the fall of 1954 indicated that the Russians were approaching American proficiency in nuclear technology. Churchill’s description of the peace of the world resting on “a balance of terror“ was proving to be all too accurate. In a speech to a group of foreign service officers in October 1954, Eisenhower declared that there was no longer “any alternative to peace.“ “The soldier can no longer regain a peace that is usable to the world,“ he declared. All that he could produce through a resort to arms would be “a tattered nation that was very greatly in ashes and relics of destruction.“ He made the same point even more forcefully the next day when he told a college audience that “war does not present the possibility of victory or defeat. War would present to us only the alternative in degrees of destruction“¹³ Thus the President, by the end of his second year in office, had come to realize that his search for peace was not just desirable, but imperative. The reduction of tensions with the Soviet Union offered the only way that he could guarantee the security and well-being of his country.

III

Worldwide pressure for a summit conference had become irresistible by the spring of 1955. The issue of German rearmament, Dulles’s greatest concern in 1953, had now been resolved. After the French had rejected the European

117

Defense Community in 1954, the British had come up with an expanded Western European Union which made possible the arming of Germany with its forces incorporated into NATO and Western recognition of the sovereignty of West Germany. The Russians had responded in early 1955 by creating the Warsaw Pact, a military alliance consisting of the Soviet Union, East Germany, and the Eastern European satellites. With the postwar division of Europe complete, public opinion on the continent now called for a negotiated settlement with the Russians to reduce tension. Anthony Eden, who replaced Winston Churchill as England’s Prime Minister in early 1955, spoke out strongly for a meeting with the Russians. Dulles still objected, but Eisenhower began to weaken. The President grew tired of the constant questioning of American opposition to a high-level meeting and finally told the press that he was ready to “pick up and go from any place to Timbuktu to the North Pole to do something about this question of peace.“¹⁴

The Russians took two steps to ensure that the conference would take place. The first was an announcement in April that they were now ready to reach an agreement on a peace treaty for Austria, a development they had blocked for nine years. A treaty creating a neutral Austria was quickly signed in May. Then that same month the Soviet delegate to the UN disarmament subcommittee in London suddenly offered a comprehensive plan to control the arms race. Departing from past Russian policy, which had insisted on the abolition of nuclear weapons as the first step toward disarmament, the Soviets now came close to previous Western plans by proposing a sharp reduction in conventional forces and a willingness to accept some form of inspection. There were, to be sure, loopholes in the

Soviet offer, notably the restriction of international monitors to fixed inspection posts „at large ports, at railway junctions, on main motor highways and in aerodromes.”¹⁵ But for the first time since disarmament talks had begun in 1946, the Russians were at least willing to discuss the Western concept of international control and supervision.

President Eisenhower approached the forthcoming summit, now scheduled for mid-July in Geneva, with his usual caution. He wrote to a friend that he did not expect any spectacular results from the meeting, but hoped to find out if the Russians were willing to make “a tactical change that could mean, for the next few years at least some real easing of tension.” As time for the conference drew nearer, he began to become more enthusiastic. He realized that there was no likelihood for an agreement on the German issue, but, according to Sherman Adams, he hoped „to make the meeting a solid beginning of a move toward world disarmament.”¹⁶

The President’s concern for controlling the arms race dominated his preparations for the Geneva Conference. In March he had appointed Harold Stassen as his special assistant on disarmament, charging him with the difficult task of reconciling differences between various branches of the government and using his dogged perseverance to arrive at a consensus in this area. Surprised by the May Soviet disarmament proposal, Eisenhower then asked another presidential assistant, Nelson Rockefeller, who had succeeded C. D. Jackson in directing Cold War strategy, to develop a new American initiative in the arms field. Rockefeller organized a panel of experts at the Quantico Marine Corps base in Virginia and came up with the idea of mutual aerial inspection. Ike was immediately attracted to this new approach, but when Dulles raised objections, he

agreed to await developments at the Geneva Conference before deciding whether or not to present it to the Russians. Thus the President ordered Rockefeller and Stassen to stand by in Paris when the conference opened and be ready to join him in Geneva with the new proposal. The President’s natural optimism burst forth when he left for the summit meeting. Disregarding Dulles’s advice not to lift the hopes of the American people too high, Eisenhower gave a nation-wide television and radio address in which he said that he was going to Geneva “to change the spirit that has characterized the intergovernmental relationships of the world during the past ten years.” In his opening address to the conference, he stressed the same theme. Admitting that the assembled leaders could not expect to solve all the world’s problems, he nevertheless expressed the determination “to find a basis for accommodation which will make life safer and happier. . . .” Above all, he wanted to “create a new spirit that will make possible future solutions. . . .”¹⁷

The first few days at Geneva proved disappointing. Even though the conference was only designed to explore and open up problems to be discussed in detail at a subsequent meeting of the foreign ministers, the heads of government made little progress. The Soviet leaders, Marshal Bulganin, who held the title of Premier, and Nikita Khrushchev, who wielded the real power, were unyielding in the formal sessions and only slightly less rigid in the more casual social encounters. “They drank little and smiled much,” Eisenhower commented, but he soon realized that “their efforts to ingratiate” were “obviously planned and rehearsed.”

After several days of fruitless discussion on the German issue, the President decided to take a gamble. He ordered

Harold Stassen and Nelson Rockefeller to join him in Geneva and conferred with them for several hours on the details of the aerial inspection plan. After showing it to Anthony Eden, who immediately approved, the President decided to go ahead with what became known as “open skies,” though he was still not sure whether to include it in his formal presentation on disarmament or to save it for later in the conference.¹⁸ The next day, acting on impulse, Eisenhower took off his glasses and began speaking directly to the Soviet leaders as he laid out the open skies concept. The United States, he said, was prepared to exchange military blueprints of all its armed forces for those of the Soviet Union and to permit regular and frequent aerial inspection of its territory in return for similar privileges on the part of the Russians. Speaking mainly from memory, the President concluded his presentation with an earnest appeal: “I do not know how I could convince you of our

sincerity in this matter and that we mean you no harm. I only wish that God would give me some means of convincing you of our sincerity and loyalty in making this proposal." As if on cue, a late afternoon thunderstorm broke with a flash of lightning and the lights suddenly went out in the (conference room, plunging the gathering into a few seconds of total darkness.¹⁹

The British and French leaders quickly voiced their approval of open skies: the Russians, obviously caught by surprise, withheld any immediate reaction. Bulganin promised only to give it careful study, but when Eisenhower told him, "The United States will never take part in an aggressive war," the Soviet Premier immediately responded, "We believe that statement." Khrushchev, however, came up to Eisenhower during cocktails at the end of that day's

121

session and said ominously, "I don't agree with the chairman." According to Ambassador Bohlen, who translated Khrushchev's remarks, the Soviet leader went on to ask Eisenhower "whom he was trying to fool?" "In our eyes," Khrushchev continued, "this is a very transparent espionage device. . . . You could hardly expect us to take this seriously." The Russians never formally rejected open skies, but by their inaction, as Bohlen noted, they let it "die of malnutrition."²⁰

Most observers have agreed with Khrushchev's evaluation of open skies. Peter Lyon called it "a spectacular victory for the Cold Warriors" who practiced psychological warfare. He noted that in discussing the idea with Rockefeller and Stassen, Eisenhower observed that since the Russians already knew the location of most American military bases. "mutual agreements for such overflights would undoubtedly benefit us more than the Russians, because we know very little about their installations." Historian Herbert Parmet agreed, calling the proposal "a grand gesture" and citing the President's remark to an interviewer in 1965: "We knew the Soviets wouldn't accept it. We were sure of that." Yet while it is true that open skies clearly benefited the United States, it is unlikely that Eisenhower as sure it would be rejected. His 1965 remarks reflect rather the desire to take the sting out of the Soviet rebuff. Bernhard Bechhoefer is right in pointing out that Eisenhower, both in atoms-for-peace and open skies, was breaking away from the previous Western insistence on comprehensive disarmament proposals and searching instead for more limited measures that could break the deadlock and help bring the arms race under some measure of control. Eisenhower offered open skies as "a system . . . to develop the mutual confidence which will open wide the

122

avenues of progress for all our peoples." In a letter to General Alfred Gruenther on July 25, the President described his proposal at Geneva as a way to achieve "an immense gain in mutual confidence and trust." Seen in this light, rather than as a cynical Cold War ploy, open skies stands as a flawed but sincere attempt by Eisenhower to reduce international tension.²¹

The Geneva Conference failed to achieve the détente that some hoped for. The leaders resolved neither the problem of Germany nor the disarmament stalemate, and the subsequent session of the foreign ministers made no headway. The only positive result was an agreement on cultural exchanges and the phrase "spirit of Geneva," an outgrowth of Eisenhower's optimistic expectations. The real significance of the conference was the evident realization by both sides that nuclear war was unthinkable. Emmet Hughes spoke of Geneva as signifying "the acceptance by the major powers of the common necessity to shun recourse to nuclear war." Spokesmen for both sides agreed with that appraisal. Thus Harold Macmillan, the British foreign secretary, claimed that the summit revealed that all the great nations "now accepted that modern war, that is nuclear war, was quite impossible and could only lead to mutual destruction." Four months after the close of the meeting, Nikita Khrushchev expressed the same thought, observing that Geneva had "led to recognition by the Great Powers of the senselessness of war, which in view of the development of atomic and hydrogen weapons can only bring misfortune to mankind?"²²

This common understanding of the nuclear danger was in itself a valuable development. Equally important was the emergence at Geneva of Dwight Eisenhower as the world's most eloquent spokesman for peace. Commenting

123

on the impact of Eisenhower's personality-his friendliness and spontaneity, his warmth and naturalness-Robert Donovan concluded, "Eisenhower conveyed a sense of decency and dignity which mocked the picture of his country as an immature nation hell-bent for war." Journalist Richard Rovere also thought the President had scored an impressive personal triumph, noting, "The man has an absolutely unique ability to convince people that he has no talent for duplicity." Even the skeptical French were charmed. "Eisenhower, whose personality has long been misunderstood," commented *Le Monde* of Paris, "has emerged as the kind of leader that humanity needs today."²³ "Thus Eisenhower's transparent sincerity and honest desire for peace now radiated out to the world: the President had become the nation's single most valuable asset in the continuing struggle with the Soviet Union.

IV

The hopes raised by the Geneva summit did not last very long. The brutal Soviet invasion of Hungary and the tension created by the Suez crisis in 1956 plunged the world back into the depths of the Cold War. This renewed sense of danger doomed a fresh attempt to break the disarmament deadlock – a ban on nuclear weapons tests. Adlai Stevenson, the Democratic presidential candidate in 1956, first made this proposal in the spring, and then raised it again in the fall campaign. Operating on the assumption that nuclear tests could be easily detected without on-site inspection, the Democratic challenger contended that a test ban would both spare the world the health hazards

124

from fallout and serve as a first step toward limiting the arms race. Even though the administration had been seriously considering making such a proposal in September, Eisenhower came out strongly against Stevenson's test ban, arguing that such a sensitive issue should not become enmeshed in partisan politics. When the Soviets embarrassed Stevenson by endorsing his test ban publicly, the administration reaffirmed its opposition, asserting that a test ban could only be considered as part of a broader disarmament plan that included the cessation of nuclear weapons production. The American people apparently agreed with the President, as they re-elected him by an impressive margin in the November election. Despite his defeat, Stevenson had touched on a sensitive public nerve with his test ban proposal. In the spring of 1957, growing worldwide concern over the danger of fallout created a powerful impulse for a halt to atmospheric testing. Albert Schweitzer made an eloquent appeal for an end to weapons testing, while Linus Pauling, a Nobel Prize winner in chemistry, secured the signatures of over 9000 scientists calling for a test ban. Hearings held before a subcommittee of the Joint Committee on Atomic Energy highlighted the possibility that even the small amount of radiation from tests in the atmosphere could increase the incidence of cancer and cause unknown genetic damage. The AEC, supported by many independent scientists, challenged these assertions, but the fact that no one could be certain as to the exact effects of nuclear fallout on human health and well-being proved unsettling.²⁴

The President shared in the developing concern over the harmful effects of fallout from nuclear testing. In a letter to Representative Sterling Cole of New York in May 1957, Ike explained that the "whole question of testing of

125

atomic weapons has engaged my concern from the time I first took office." He had instructed Lewis Strauss to confine tests "to the absolute minimum," and far from being "inflexible" on this issue, Eisenhower had been engaged in "a constant effort to find a way out of what has for so many years seemed an impasse." When the Russians suddenly proposed a two-to-three-year moratorium on testing under some form of international inspection, the President permitted Harold Stassen to pursue negotiations on a separate test ban with the Russians at the United Nations Disarmament Subcommittee meeting in London in 1957. "I would be perfectly delighted to make some satisfactory arrangement for temporary suspension of tests," Ike told a press conference on June 19.²⁵

The possibility of separating out the test ban from a comprehensive disarmament package worried both Secretary of State Dulles and AEC Chairman Lewis Strauss. Dulles tried to restrain Stassen's activities in London while Strauss concentrated on the President. On June 24, 1957,

Strauss brought a delegation of scientists led by Ernest O. Lawrence and Edward Teller to persuade the President not to halt the AEC's tests. Lawrence explained that American scientists were on the verge of a breakthrough which would enable them to perfect a "clean" H-bomb –one virtually free of deadly fallout – within six or seven years. A test ban which stopped this promising development would be a "crime against humanity." Eisenhower expressed genuine interest in a "clean" bomb, but at the same time he pointed out the growing pressure of world opinion for a test ban and warned that he could not permit the United States to be "crucified on a cross of atoms." The concept of a clean bomb apparently fascinated the President. At his next press conference, he backed away

126

from his earlier support for a separate test ban agreement and reaffirmed the traditional American view that a test ban would have to be part of a comprehensive treaty which cut off the production of all nuclear weapons. Then he surprised everyone by claiming that the scientists had assured him that with continued testing for four or five more years, they expected to produce „an absolutely clean bomb." Most experts doubted that all fallout could be removed from a hydrogen bomb, but for the moment at least, the prospects for a separate test ban had fallen victim to the clean bomb concept.²⁶

Negotiations for a moratorium on testing continued through the summer of 1957 at London, as first Stassen and then Dulles presented the American proposal for a two-year suspension linked to a Soviet agreement to a future cut-off in nuclear weapons production. This effort failed in late August when the Russians rejected the final American offer and broke off the negotiations. The dramatic launching of Sputnik, the first earth satellite, October further dimmed hopes for a test ban agreement. This demonstration of Soviet technological skill led to demands in the United States for a concerted effort to catch up with and surpass the Russians in the field of rockets and missiles. In an effort to reassure a shaken American public, Eisenhower created a new President's Science Advisory Committee, headed by MIT President James Killian, who resigned his academic post to become Eisenhower's full-time science adviser. Killian quickly recruited a number of prominent scientists, many of whom had never before served as governmental consultants; now the President would have a far broader range of technical advisers to offset the rigid views of Strauss, Lawrence, and Teller.

127

The test ban issue came to a head in 1958. The Soviet Union began a series of huge H-bomb tests in February, while the United States planned an extensive series, codenamed HARDTACK, for its Pacific proving grounds in the late spring and summer. By mid-March, the administration had learned that the Soviets might declare a voluntary moratorium on further tests when their series was completed. John Foster Dulles feared that such a move would prove embarrassing to the United States, leading to worldwide demands that America follow the Russian lead and cancel HARDTACK. Harold Stassen had resigned as disarmament adviser in February after the administration had rejected his proposal for a two-year suspension of testing with his chief rival gone, Dulles began to shift his position toward a test ban. Aware of the growing global outcry over fallout and the effective way in which the Soviets could capitalize on it at the end of their current test series, Dulles was now ready to take the initiative.

President Eisenhower convened a meeting of his top national security advisers at the White House on March 24, 1958. Dulles opened the session by pointing out the likelihood that Khrushchev would attempt to win a great propaganda victory by announcing a unilateral suspension of testing in the next few days at the conclusion of the current Russian series. Such a step, Dulles warned, would place the United States "in an extremely difficult position throughout the world." The Soviets had steadily been outmaneuvering the United States on the peace issue since the Geneva summit; a unilateral Russian test ban would result in "very serious losses to us in respect to our allies and the neutrals." Therefore, Dulles proposed that the President immediately announce an American test suspension to become effective at the end of the HARDTACK series.

Rep-

128

representatives of the military and the AEC argued strongly against this proposal, warning that future tests were needed to perfect a variety of important weapons, including warheads for Polaris and other advanced missile systems. The President supported his secretary of state, pointing out that opposition to past Soviet test ban proposals had placed the United States in an awkward position. A test ban might hurt the nation militarily, he conceded, but “we need some basis of hope for our own people and for world opinion.” It was simply “intolerable”, Ike added, that this country “is unable to achieve an advantageous impact on world opinion.” In the face of the adamant opposition from the military, however, Dulles finally withdrew his proposal. The President reluctantly agreed not to make any announcement of American intentions about future tests, but as the meeting ended, he asked his advisers “to think about what could be done to get rid of the terrible impasse in which we now find ourselves with regard to disarmament.”²⁷

Just as Dulles had predicted, the Soviet announced a unilateral suspension of nuclear testing on March 31, adding that they would have to reconsider their action if the United States continued its own test program. While the Russians reaped an impressive propaganda victory, the administration went ahead with the HARDTACK series. The President, however, now received a significant report from his scientific advisers which opened up new possibilities for a test ban agreement. A panel headed by Hans Bethe of Cornell University reported on March 28 that a network of control posts could detect nuclear explosions as small as 2 kilotons. The full scientific advisory committee met in early April and on the basis of the Bethe panel report recommended that the President “stop testing after

129

the HARDTACK series.” Since it was now feasible to create an effective inspection system, the committee concluded that a test ban would serve the national interest. The President concurred, and in late April he instructed Dulles to invite Khrushchev to send a team of Soviet technical experts to seek agreement on an inspection system. Without making any explicit promises, the administration was signaling the Russians its intention of entering into a test ban agreement once the inspection problem had been solved.²⁸

Khrushchev quickly accepted the American proposal, and delegations of Soviet and American scientists met for six weeks at Geneva in the summer of 1958. By mid-August they had reached agreement on a worldwide network of 180 control posts which they believed would be capable of detecting all nuclear explosions, whether conducted in the atmosphere or underground, greater than 5 kilotons. Aware of this program, Eisenhower began to discuss the next step with his advisers - the negotiation of a test ban agreement. Once again the Pentagon objected, but now armed with the support of both Dulles and Killian, the President decided to opt for an end to testing. When John McCone, Lewis Strauss’s successor as AEC chairman, voiced the unanimous opposition of the AEC members, Eisenhower replied that “the Commission is not concerned with the question of world political position.” “. . . our world situation,” the President continued, “requires that we achieve the political benefits of this action.”²⁹ Clearly it was Eisenhower’s confidence in his own military judgment and his awareness that he had to take into account the international outcry over fallout that led to his momentous decision.

On August 22, 1958, the President announced that he

130

had invited the Soviets to attend a conference on October 31 of all nations possessing nuclear weapons to create an international control system and negotiate a test ban treaty. As a sign of good faith, Eisenhower offered to suspend future American testing for one year, provided that the Russians would also refrain from testing during that period. If the negotiations proved successful, the United States was prepared to extend the moratorium for another year. Above all, the President expressed his hope that the test ban negotiations would become a first step toward “more substantial agreements” on nuclear disarmament. A few days later Khrushchev agreed to enter into the proposed test ban talks, and the two countries now settled to Geneva as the site for the meeting. The Soviets refused to say whether they would join the moratorium on testing after October 31, and for the next two months both the United States and the Soviet Union engaged in a last-minute orgy of nuclear detonations-the AEC conducted nineteen tests while the Russians held fourteen. When the conference opened at Geneva on October 31, Khrushchev had not yet agreed to the voluntary

moratorium. The United States detected Russian tests on November 1 and 3, but these were apparently the last in the fall Russian series. For the next three years, there were no additional nuclear tests. To the great relief of those who worried over the effect of fallout on human health. Eisenhower had scored a significant diplomatic victory by taking the initiative in halting nuclear tests in the atmosphere and thus winning worldwide approval. At the same time, he had done what he had always opposed, agreed to stop testing without a functioning inspection system and without any corresponding Soviet concessions on halting nuclear weapons production. In the minds of his military advisers, he

131

had taken a dangerous gamble with American security; Eisenhower, however, was convinced that he had assumed an acceptable risk in the cause of peace. Less concerned with fallout than with the nuclear arms race itself, he hoped that a test halt treaty would be the first step toward a comprehensive disarmament agreement.³⁰